

**VOLONTERI I
INTERKULTURALNA
PRAKSA**

UREDNIKA

Tea Vidović

AUTORI/CE TEKSTOVA

Emina Bužinkić
Mitre Georgiev
Martina Globočnik
Julija Kranjec
Josipa Lulić
Ela Meh
Tea Vidović

IZDAVAČ

Centar za mirovne studije

LEKTURA

Sara Sharifi

OBLIKOVANJE

Donat Radas

TISAK

Kerschoffset

GODINA

2014.

ISBN

978-953-7729-30-1

CIP

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000898843.

EUROPSKA UNIJA

Ovaj materijal nastao je uz finacijsku podršku Europske unije, u okviru projekta "Dobrodošli izbjeglice", koji se provodi u sklopu programa EIDHR 2012 Country Based Support Scheme. Za sadržaj je isključivo odgovoran Centar za mirovne studije i ne može se smatrati službenim stavom Europske unije.

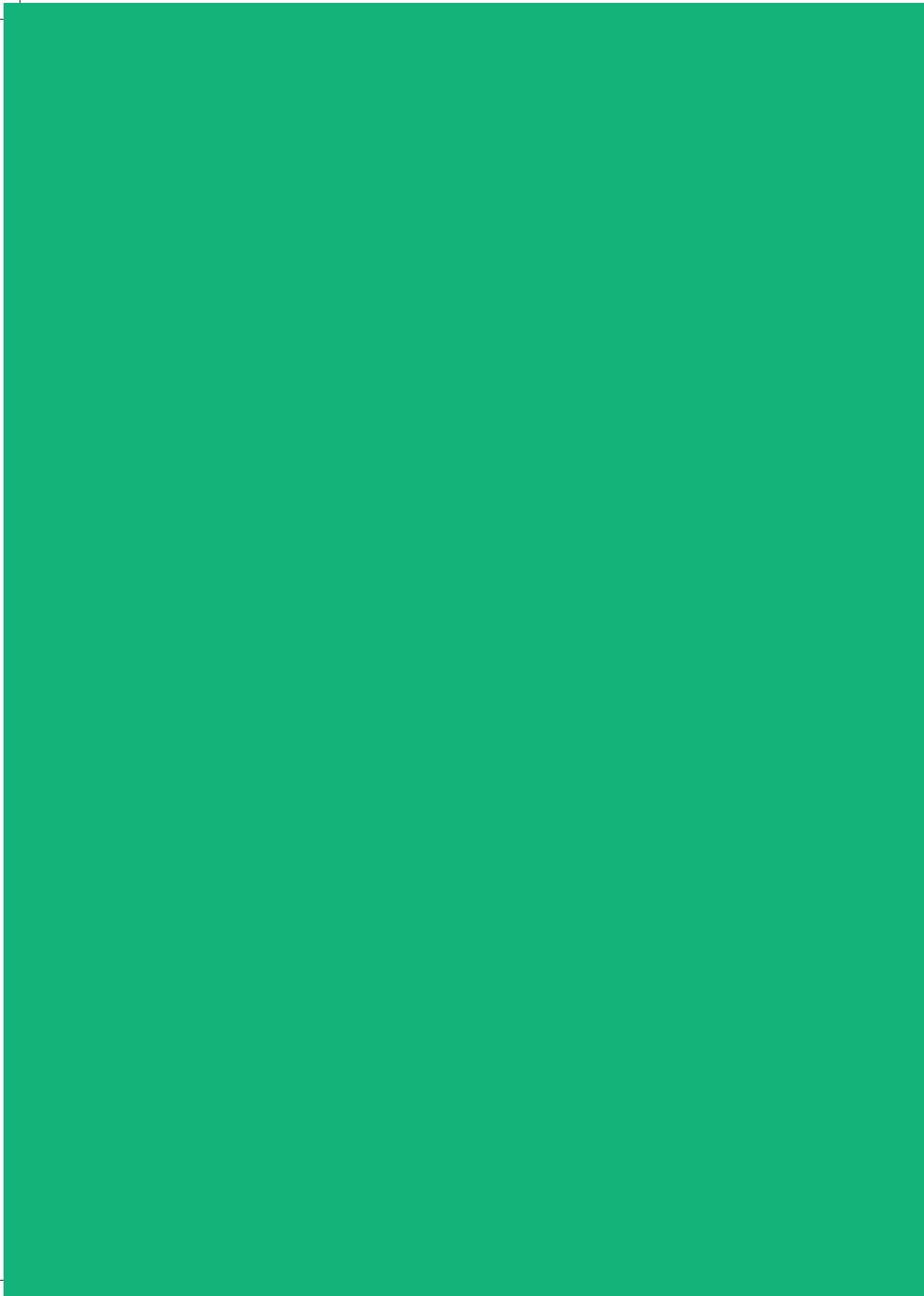
This publication has been produced with the assistance of the European Union within "Refugees Welcome - Improving conditions for asylum migrants reception and integration" project under Country Based Support Scheme (CBSS) of the European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR) 2012 Croatia. The contents of this publication are the sole responsibility of Centre for Peace Studies and can in no way be taken to reflect the views of the European Union.

**VLADA REPUBLIKE
HRVATSKE
Ured za udruge**

Stajališta izražena u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stajalište Ureda Vlade Republike Hrvatske za udruge. The views expressed in this publication do not necessarily reflect the position of the Croatian Government Office for Cooperation with NGO-s.

SADRŽAJ

- 5 **UVOD ILI ZAŠTO VOLONTIRAMO
ZA INTEGRACIJU IZBJEGLICA?**
- 7 **ŠTO JE VOLONTIRANJE?**
- 15 **AZIL KAO LJUDSKO PRAVO – LENTA RAZVOJA
SUSTAVA AZILA U SVIJETU I HRVATSKOJ**
- 19 **RAZVOJ AZILSKE POLITIKE U HRVATSKOJ I
USKLAĐIVANJE S EUROPSKOM PRAVNOM STEČEVINOM**
- 22 **INSTITUCIJE I DRUGI AKTERI
ANGAŽIRANI U POLJU AZILA I INTEGRACIJE**
- 25 **INTEGRACIJSKI MODELI I PRAKSE**
- 29 **INTERKULTURALNE PRAKSE
U HRVATSKOJ (U SURADNJI S VOLONTERIMA)**
- 33 **ZAŠTITA SEBE U RADU
S RANJIVIM SKUPINAMA**
- 39 **NAJČEŠĆA PITANJA KOJA
VOLONTERKE/I POSTAVLJAJU O SUSTAVU AZILA**

UVOD ILI ZAŠTO VOLONTIRAMO ZA INTEGRACIJU IZBJEGLICA?

Često kada predstavljamo Centar za mirovne studije i govorimo o začecima osnivanja same organizacije, kažemo kako je proizašao iz krugova pojedinaca/ki okupljenih oko Volonterskog projekta Pakrac. Pakrac je 90-ih godina bio jedan u nizu podijeljenih gradova u regiji čiji su stanovnici stradali u ratnim zbivanjima koja su se tada događala na području Hrvatske. Pomoć stanovnicima s obje strane linije koja je grad dijelila na srpski i hrvatski dio došla je od međunarodnih i domaćih volontera i volonterki koji/e su došli živjeti u Pakrac i boraviti s ljudima koje je rat podijelio. Osim oko Pakraca, dio tih pojedinaca/ki bio je angažiran i oko Antiratne kampanje. “O potrebi osnivanja Centra za mirovne studije govorilo se još 1993. u uredu Antiratne kampanje Hrvatske u Tkalčićevoj 38. Razgovarali smo kako će nam, jednom kada se završi rat na prostoru bivše SFRJ, trebati Mirovni studiji – za refleksiju na sva ratna i antiratna događanja i za temeljitu pripremu da se ti ratovi ne ponove.”¹ Ta ideja pokrenula je val volontera i volonterki koji/e su od tog vremena do danas vezani/e za organizacije civilnog društva poput Centra za mirovne studije ili drugih neformalnih inicijativa koje svoju energiju ulažu za izgradnju boljeg i pravednijeg društva. “Ni jedan program, aktivnost ili organizacija nisu mogli nastati bez inicijative i upornog rada pojedinaca, aktivista/aktivistica koji se ponekad u literaturi zovu i socijalnim poduzetnicima.”² Upravo zbog tog razloga nastaje ova zbirka tekstova kojoj je namjera progovoriti o volontiranju s izbjeglicama, odnosno ukazati na veliku važnost volonterskog angažmana u poboljšanju životnih uvjeta ranjivih društvenih skupina.

Ideja okupljanja volontera oko rada s izbjeglicama nastala je 2003. godine kada su aktivistkinje i aktivisti Centra za mirovne studije prvi puta otišli u Prihvatilište za tražitelje azila u Šašnoj Gredi. Prihvatilište je bilo organizirano unutar montažnih kućica gdje su se 90-ih smještale izbjeglice iz BIH, a potom osobe iz Kosova, Rusije, Afganistana, Pakistana i slično. Ti su se ljudi zatekli u društvu čije su ratne rane bile još svježije i koje nije imalo iskustva u politikama azila i pružanja međunarodne zaštite. Nisu govorili hrvatski jezik, nisu znali koliko će dugo čekati na rješavanje svog statusa, proživjeli su teške situacije u zemlji iz koje su pobjegli te je njihov život stavljen na čekanje. Prva grupa volontera i volonterki došla je u Šašnu Gredu 2004. godine. Bili su to mladi ljudi bez ikakvog iskustva direktnog rada s izbjeglicama, no puni empatije i energije za pomaganje ljudima. Volonteri su tada pisali tzv. “Dnevnik rada u Šašnoj Gredi”.

¹ Goran Božičević u “Centar za mirovne studije – prvih petnaest”, str. 33.

² Vesna Janković i Nikola Mokrović u “Antiratna kampanja 1991.-2011.: Neispričana povijest”, str. 17.

“U kampu su još prisutni crnogorski par s djecom, Ukrajinac koji zbog glavobolje nije htio prisustvovati tečaju te dva Kineza koja loše govore engleski, ali su obećali da će od idućeg tjedna prisustvovati tečaju.” (zapis od 6. 2. 2006.)

Podučavanje hrvatskog u Prihvatilištu za tražitelje azila Kutina.

Iz godine u godinu Centar za mirovne studije pozivao je građane i građanke da se priključe volonterskom projektu te dio svog slobodnog vremena ulože u podršku izbjeglicama. Od 2004. godine do danas, kroz volonterski projekt prošlo je otprilike 150 pojedinaca/ki. Neki/e su bili angažirani/e dulje, neki/e kraće, ali svačiji doprinos bio je vrlo važan i vrijedan. Važno nam je naglasiti da bez volontera/ki i njihovog angažmana ne bi bilo ni napora Centra za mirovne studije da kreira javne politike u području azila i migracija. Kako bismo razumjeli društvene procese, važno je imati uvid u to što se događa u društvu, na terenu – kakav život ljudi žive i s kojim se problemima suočavaju. Upravo nam u tome pomažu volonteri.

Koliko je izazovno raditi s pojedincima/kama iz kultura različitih od one koja nam je znana i bliska, toliko je izazovno raditi s volonterima i volonterkama. Svaka nova grupa donosila je nove izazove, otvarala nova pitanja, kreirala nove ideje i okvire te se na svoj način nosila sa situacijama i pričama izbjeglica. Ovom knjižicom želimo zabilježiti neke trenutke unutar godina rada s volonterima, no i omogućiti novim generacijama (pa i starim) da na jednom mjestu imaju sve ono što smatramo da je važno znati kada se upuštamo u volontiranje s ranjivom skupinom poput izbjeglica.

ŠTO JE VOLONTIRANJE?

Kada pozivamo pojedince i pojedinke da nam se priključe u volontiranju, obično za njih pripremamo čitav niz predavanja kojima ih educiramo o temi azila, iskustvu koje smo stekli u radu s izbjeglicama te onome što mogu očekivati. Svejedno, nikada dosad nismo otišli/e do izbjeglica i informirali/e ih o tome tko su volonteri/ke i zašto oni/e dolaze u Prihvatilište za tražitelje azila. Pokazalo se da ideja volontiranja izbjeglicama najčešće nije jasna te da ne mogu razumjeti zašto bi netko dolazio u Prihvatilište za tražitelje azila i tamo provodio svoje slobodno vrijeme s njima. Mnogo puta ne vjeruju da osobe koje dolaze nisu za to plaćene. Često sumnjaju da su neki od volontera/ki zapravo policajci koji ih špijuniraju. Kada su nam sami/e volonteri/ke rekli/e kako im je nelagodno da izbjeglice nisu upoznate s činjenicom volonterstva, odlučili/e smo u Prihvatilištu organizirati razgovor s izbjeglicama o volonterstvu. Započeli smo tako da smo izvukli bijeli plakat na koji smo napisali “Tko su volonteri?” te im objasnili kako bismo voljeli od njih čuti odgovor na to pitanje. Trebalo je nekoliko minuta dok netko nije probio led, no nakon toga su svi imali nešto za reći. Ubrzo smo kreirali plakat na kojem je stajao niz objašnjenja i opisa tko su volonteri za izbjeglice.

Osim mišljenja izbjeglica o tome tko je volonter/ka, zamolili smo i same volontere/ke da nam kažu što je za njih volontiranje. Rekli su sljedeće:

“*Meni je volontiranje s izbjeglicama preokrenulo život. Potpuno sam preokrenula smjer svog akademskog interesa.*

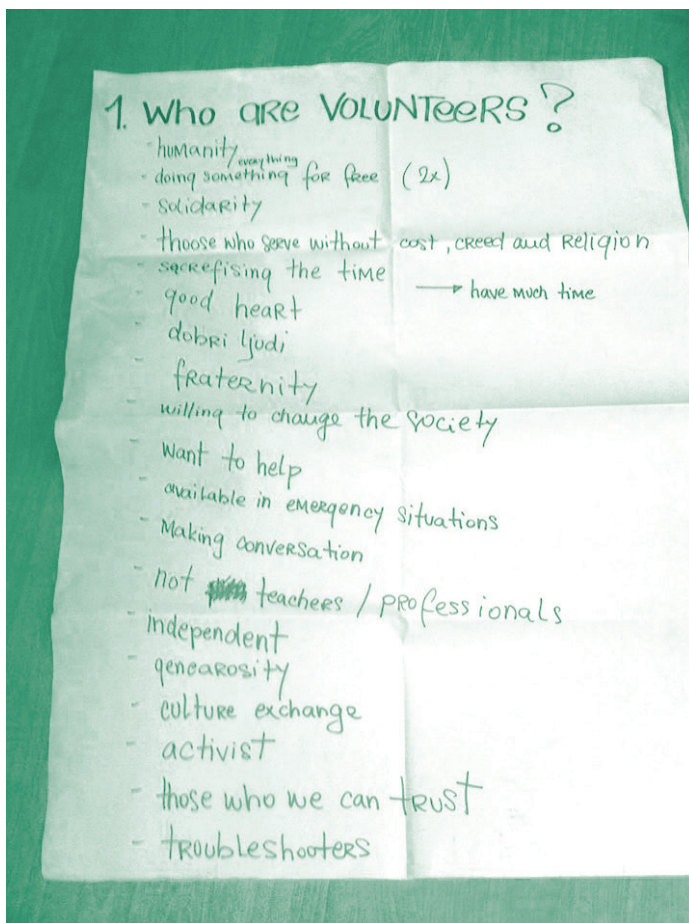
Jako mi je važno da mogu volontirati s tražiteljima azila. Oni su potpuno dehumanizirani i moje volontiranje im daje neku vrstu humanosti – uspijevam im vratiti osjećaj da su oni ljudi.

Jedva čekam kad ću ići u Porin.

Volontiranje s imigrantima mi puno znači jer objedinjuje par različitih, meni važnih stvari: nesebično pomaganje ljudima u nevolji (to znači i onima prema kojima možda osobno ne osjećamo nikakav poseban afinitet) i kroz to osobni rast, zatim upoznavanje drugih kultura i običaja, prihvaćanje njihovih različitosti i komuniciranje s one strane tih mogućih prepreka, komuniciranje s ljudskim bićima. To je također bitno za osobni razvoj i širenje vidika. Pomaganjem tim ljudima u različitim fazama njihova puta i boravka u našoj zemlji,

upoznao sam neke aspekte naše kulture, našeg zakonodavstva i našeg mentaliteta koje ni na koji drugi način ne bih mogao upoznati.

Užasno volim volontirati tamo. To je najbolja stvar koja mi se dogodila ovdje. Azilanti Hrvatsku doživljavaju kao zamku. Samo ih nekolicina uspijeva dobiti papire. U medijima se prikazuju u prilično negativnom kontekstu, kao da se radi o kriminalcima. ”

Kako izbjeglice vide volontere i volonterke.

S ekonomskom krizom koja je pogodila hrvatsko društvo, pa i mnoga druga, koncept volontiranja počeo se upotrebljavati u smislu “loše plaćenog posla”, što je sasvim krivo i suprotno svakoj vrijednosti koju volontiranje promiče. I samima nam se događalo da su neki/e pojedinci/ke prijavom za volontiranje smatrali kako će dobiti posao, s čime nam se bilo teško nositi jer smo tražili prave volontere/ke, pojedince/ke koji/e volontiranju pristupaju iz vrijednosnih razloga, a ne s ciljem punjenja životopisa.

“Volontiranje je prije svega način i stil života, usko vezan uz čovjekov sustav vrijednosti.”³ Sam izraz volontiranje je izvedenica dviju latinskih riječi: volo, velle, volui = htjeti, željeti i voluntas, atis, f. = volja, želja, namjera, slobodna volja. Dakle, kod volonterskog angažmana radi se isključivo o želji i namjeri da slobodno vrijeme ulažemo u svrhu ostvarenja određenog cilja. U Hrvatskoj je Zakon o volonterstvu prvi puta stupio na snagu 2007. godine, nakon čega je drugi put mijenjan 2013. godine. Sam Zakon volontiranje definira kao “...**dobrovoljno ulaganje** osobnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se **obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za zajedničku dobrobit**, a obavljaju ih osobe na način predviđen ovim Zakonom, **bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade** ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno”.⁴

Počeci organiziranog volontiranja u Europi vezani su za period nakon Prvog svjetskog rata kada je održan niz akcija koje su pružale pomoć stradalima u ratu. Godine 1920. u Francuskoj u selu Esnes-en-Argonne, pacifisti Pierre Cérésolé i Hubert Parris organizirali su prvu međunarodnu grupu volontera koja je obnavljala selo razrušeno u ratu. Glavna misija Cérésoléa i Parrisa bila je izgradnja mira putem zajedničkog rada, a s ciljem uspostave dobrosusjedskih odnosa i prevencije konflikata u budućnosti. Nažalost, misija im nije uspjela jer su stanovnici sela bili duboko potreseni ratom te nesporni da im u obnavljanju kuća pomažu mladi Nijemci – pripadnici istog naroda koji im je te kuće srušio. Cérésolé i ostali volonteri odlučili su se povući i poštovati odluku sela, no nisu odustali od svoje misije već su evaluirali vlastiti rad i pristup te planirali aktivnosti za budućnost. Iste te godine osnovana je međunarodna organizacija **Service Civil International**⁵ koja postoji još i danas te broji 45 predstavništva diljem svijeta koji svake godine organiziraju volonterske kampove i projekte s ciljem promoviranja kulture mira.

Prema ranije spomenutom Zakonu o volonterstvu, volonter/ka ima **pravo**:⁶

- na pisanu potvrdu o volontiranju
- na sklapanje ugovora o volontiranju u pisanom obliku, ako to zatraži
- na upoznavanje s Kodeksom i etičkim normama bitnima za pojedini oblik volontiranja
- na prikladnu edukaciju s ciljem poboljšanja kvalitete obavljenih aktivnosti i pruženih usluga, a osobito ako to zahtijeva narav volonterskih aktivnosti i usluga koje se pružaju
- na stručnu pomoć i podršku tijekom volontiranja
- na upoznavanje s uvjetima volontiranja, aktivnostima koje će obavljati, uslugama koje će pružati i pravima koja mu/joj pripadaju na temelju ovoga Zakona i drugih propisa, kao i općih akata organizatora volontiranja, a u slučaju sklapanja usmenog ugovora o tome daje izjavu u pisanom obliku
- na naknadu ugovorenih troškova nastalih u vezi s volontiranjem

³ Begović, H., (2006). *O volontiranju i volonterima/kama*, Volonterski centar Zagreb, Zagreb

⁴ Zakon o volonterstvu NN 22/13, članak 3, stavak 1.

⁵ <http://www.sciint.org/>

⁶ Zakon o volonterstvu NN 22/13, članak 30, stavak 3.

- na primjerene i sigurne uvjete rada u skladu s naravi volonterskih aktivnosti koje obavlja
- na zaštitnu opremu u skladu s naravi volonterskih aktivnosti koje obavlja i usluga koje pruža
- upoznati se s opasnostima vezanima uz specifični oblik volontiranja koje obavlja
- na dnevni odmor u ugovorenom trajanju
- na zaštitu privatnosti i osobnih podataka
- sudjelovati u odlučivanju o pitanjima u vezi s volontiranjem sukladno mogućnostima organizatora volontiranja i obliku volontiranja
- kod volontiranja u inozemstvu ili primanja volontera iz inozemstva, na naknadu ugovorenih troškova od strane organizatora i transparentan postupak dobivanja vize
- na detaljan opis poslova i aktivnosti volontiranja
- na stjecanje novih znanja, vještina i kompetencija kroz volontiranje
- na priznavanje vještina, kompetencija i iskustva stečenog volontiranjem
- na potvrdu o kompetencijama stečenim volontiranjem u slučajevima dugotrajnog volontiranja, ako takvu zatraži.

Posjet Centru za socijalnu skrb.

Osim toga, volonter/ka ima i određene **obaveze** prema organizatoru volontiranja:⁷

- volontirati u skladu sa stručnim propisima i etičkim pravilima te po primljenim uputama organizatora/ice volontiranja
- čuvati poslovnu ili profesionalnu tajnu i povjerljive i osobne podatke o organizatoru ili korisniku volontiranja
- odbiti volontiranje koje je suprotno propisima
- poštovati integritet, misiju, ciljeve i vrijednosti organizatora/ice volontiranja
- surađivati s drugim volonterima/kama i zaposlenicima/ama organizatora/ice volontiranja kako bi se osigurao kvalitetan prijenos znanja i iskustva po završetku volontiranja
- prilikom početka, tijeka i prekida volontiranja paziti da svojim postupcima ne prouzroči štetu organizatoru/ici ili korisniku/ici volontiranja.

Predavanje o Kongu na Fakultetu političkih znanosti.

Volontiranje koje organizira Centar za mirovne studije odnosi se na direktan rad s izbjeglicama. Pritom nastojimo izbjegavati humanitarni oblik pomaganja izbjeglicama. Pristup koji njegujemo u radu s izbjeglicama temelji se na osnaživanju izbjeglica i pružanju podrške u počecima stvaranja njihovog novog života u hrvatskom društvu, a s ciljem osamostaljenja. Ne tražimo od volontera/ki da preuzmu na sebe odgovornost za te ljude i da umjesto njih obavljaju neke poslove, već da stoje uz njih kada treba posjetiti institucije i potraživati prava koja su im statusom međunarodne zaštite zagarantirana. Ovim pristupom želimo izbjeći viktimiziranje izbjeglica koje ih često dehumanizira te im pružiti osjećaj da su i oni članovi ovog društva koji uz našu podršku mogu to samostalno pokazati.

⁷ Zakon o volonterstvu NN 22/13, članak 31, stavak 1.

Volonteri Centra za mirovne studije angažirani u direktnom radu s izbjeglicama dosad su pripremali i sudjelovali u sljedećem aktivnostima:

- podučavanje hrvatskog jezika⁸
- posjeta institucijama u kojima izbjeglice ostvaruju svoja prava
- pomoć djeci u savladavanju školskog gradiva
- pomoć izbjeglicama u pripremi polaganja ispita za stjecanje hrvatskog državljanstva
- organiziranje predavanja/prezentacija o zemljama iz kojih izbjeglice dolaze
- organiziranje aktivnosti kojima izbjeglice mogu upoznati kulturu hrvatskog društva
- radionice za stjecanje novih vještina

Edukacija volontera u Kući ljudskih prava.

Nastojimo ovu vrstu volontiranja učiniti održivom te dati svakom od volontera/ki prostor da sami/e odluče o tome koliko vremena mogu posvetiti radu s izbjeglicama te koliko se duboko žele angažirati. Važno nam je da volonteri/ke razumiju kako je njihova vrsta angažmana zapravo jedna suradnja i podrška Centru za mirovne studije u radu s izbjeglicama. Volontiranje koje organiziramo nije studij, tečaj ili praksa, već oblik aktivizma kroz koji smo jedni drugima podrška, no svakako očekujemo samoinicijativnost volontera/ki i vlastitu realizaciju ideja. Neke ideje ostvarujemo zajednički, no u nekima kao organizacija ne možemo sudjelovati zbog ograničenih kapaciteta.

Kako je volontiranje jedna vrsta procesa u kojoj volonteri/ke puno uče o situaciji izbjeglica u društvu, u određenom trenutku oni/e sami/e počinju osjećati nemoć

⁸ *Do danas nije organiziran tečaj hrvatskog jezika za izbjeglice od strane hrvatskih institucija. Neko vrijeme izbjeglice su mogle polaziti tečaj Croaticuma, no taj je tečaj namijenjen strancima koji govore engleski jezik. Ne govore sve izbjeglice engleski jezik niti su svi na istoj razini pismenosti i obrazovanja te je u skladu s time potrebno prilagoditi tečaj.*

Razgledavanje Zagreba organizirano od strane volontera/ki CMS-a u suradnji s Turističkom zajednicom grada Zagreba.

jer ne mogu direktno utjecati na nepravdu koju vide, što dovodi do reakcija poput ljutnje, odustajanja ili pritiska na same organizatore/ice volontiranja. Međutim, bitno je shvatiti kako smo svi prošli taj proces – aktivisti, aktivistkinje i stari volonteri i volonterke – i na kraju zaključili kako smo jači ako razgovaramo i dogovaramo se oko toga tko će preuzeti odgovornost za određene probleme. Na taj način imamo niz aktera/ica u društvu koji/e rješavaju niz problema vezanih uz ovu konkretnu društvenu skupinu.

Neki/e volonteri/ke su vješti/e u podučavanju hrvatskog jezika, neki/e u pričanju o hrvatskom društvu, neki/e jako dobro pišu o problemima azila, a neki/e su pak vrlo operativni/e te vješti/e u pronalasku poslova i rješavanje problema na terenu. U skladu s tim vještinama, potičemo sve volontere da na taj način i djeluju. Često se neki pitaju kolika je korist u tome što rade jer ne vide promjene odmah, no tijekom godina iskustva koje CMS kao organizacija ima, vjerujte nam da je korist onoga što volonteri rade neprocjenjiva i vjerojatno najvrjednija za same izbjeglice – volonteri/ke su oni/e koji ih slušaju, kojima mogu reći svoje probleme, koji su prijateljski raspoloženi prema njima i koje prve zovu kada im je azil odobren ili odbijen.

Proces traženja azila je proces u kojem je važno čuvati podatke koje tražitelj/ica azila iznosi. Institucija i ljudi kojima se tražitelj/ica azila povjeri moraju imati na umu važnost čuvanja tih podataka zbog osjetljive situacije u kojoj se osobe nalaze. Ako vam se netko od izbjeglica povjeri i ispriča svoju životnu priču, zadržite je za sebe i nemojte je prepričavati drugima. Također, nemojte pristupati izbjeglicama na način da ih odmah upitate zašto su pobjegli iz svoje zemlje. Uzmite vrijeme da izgradite odnos s njima te će nakon toga sva pitanja i svi odgovori biti lakši.

Prije upuštanja u ovaj tip volontiranja, željeli bismo da imate na umu nekoliko sljedećih naputaka:

- Volonteri i volonterke angažiraju se na projektu na temelju vlastite dobrovoljnosti i jasne motivacije
- Volonteri i volonterke dužni su ravnopravno pristupati svakoj izbjeglici
- Volonteri i volonterke ne ulaze u intimne odnose s izbjeglicama (ako se to dogodi, CMS ne preuzima odgovornost za posljedice i probleme koje iz toga mogu proizaći)
- Volonteri i volonterke obavezni su obratiti se timu Centra za mirovne studije u slučaju bilo kakvih nelagodnih situacija nastalih u radu s izbjeglicama
- Superviziju volontera i volonterki obavlja Centra za mirovne studije i suradnici/e organizacije

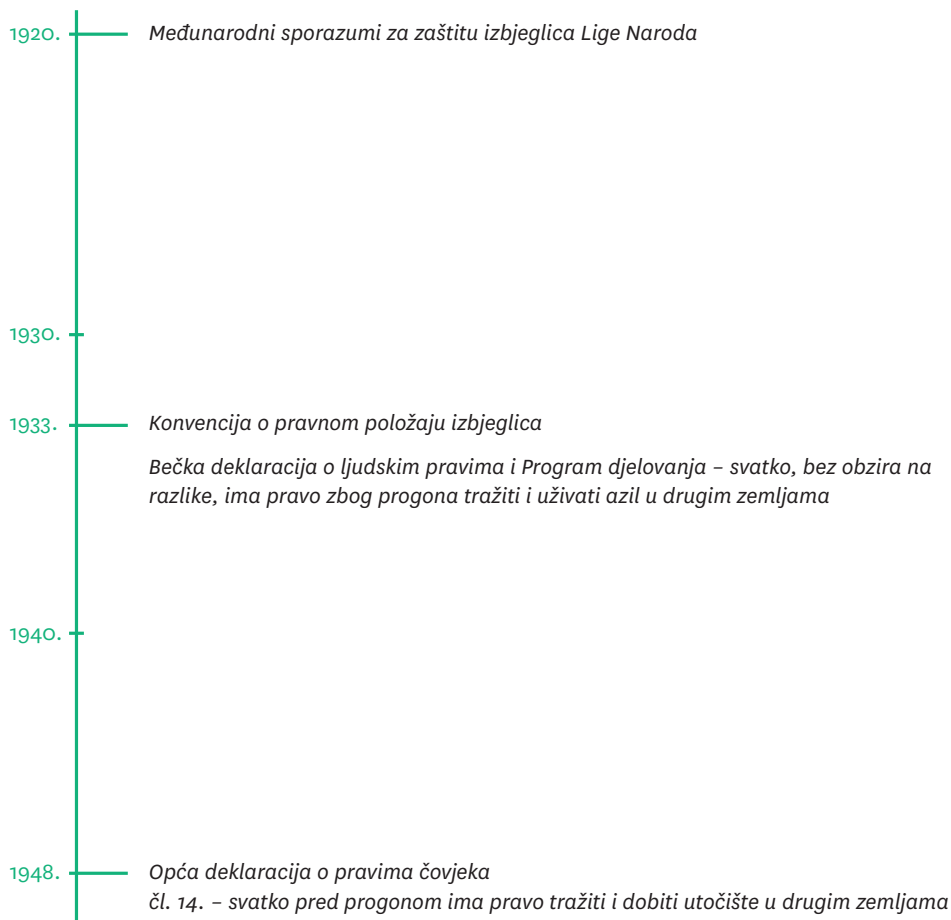
Osim toga, bitno nam je da na umu imate sljedeće činjenice:

- Kulturološke razlike na koje ćete naići u radu s izbjeglicama
- Jezične barijere koje će postojati u radu s izbjeglicama
- Volonteri/ke angažirani na ovom projektu su tim te se očekuje ponašanje u skladu s time: razgovarajte o problemima, stvarima koje vas muče te surađujte međusobno
- Centar za mirovne studije potiče volontere/ke na samoedukaciju o temama vezanim uz pitanje izbjeglica
- O teškim situacijama i problemima razgovarajte na vrijeme
- Centar za mirovne studije očekuje od volontera i volonterki povratne informacije i evaluaciju o projektu na kojem su volonteri/ke angažirani/e

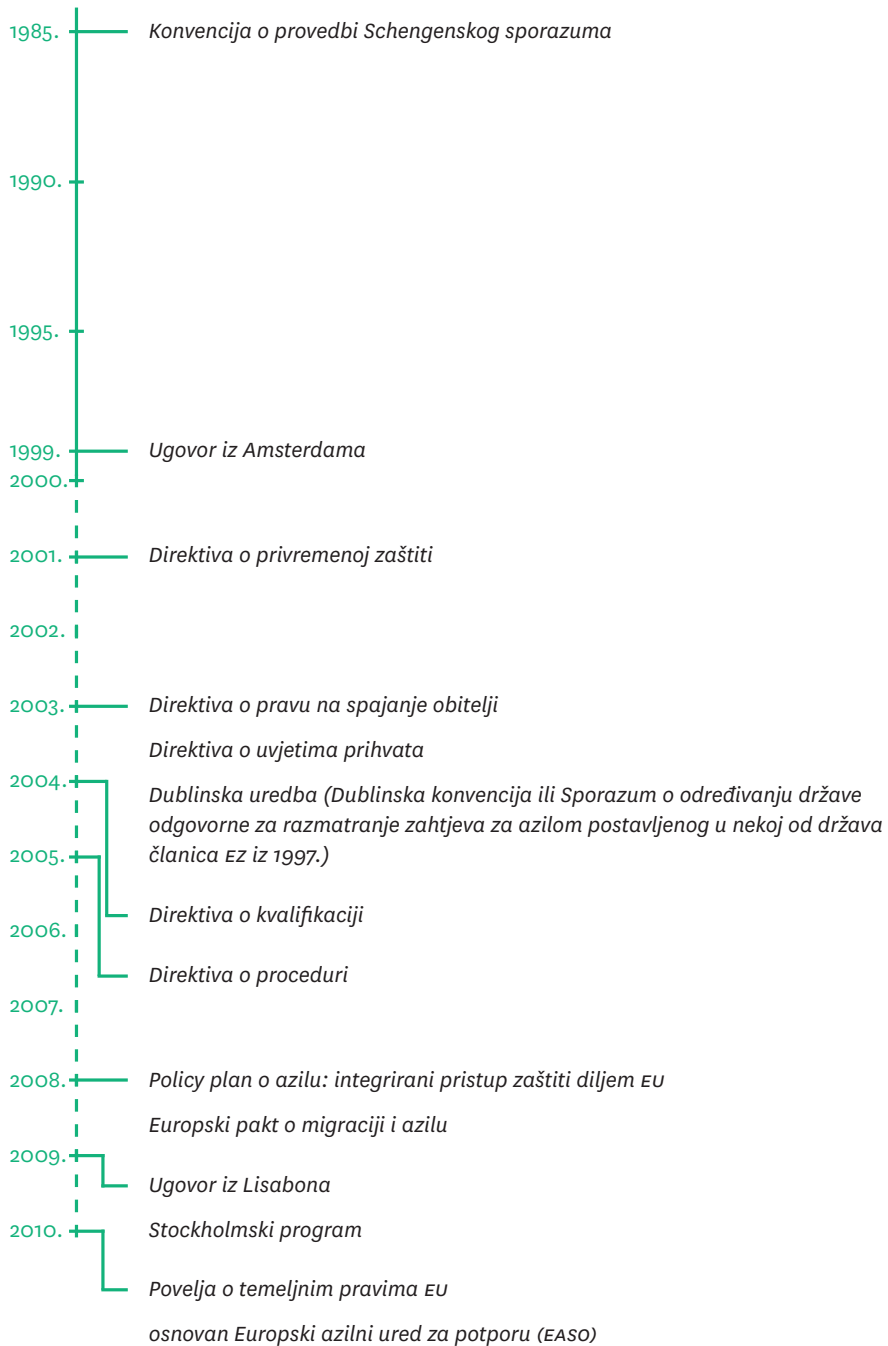
AZIL KAO LJUDSKO PRAVO – LENTA RAZVOJA SUSTAVA AZILA U SVIJETU I HRVATSKOJ

Grč. Asylos = utočište, skrovište, pribježište

PRAVO NA ŽIVOT I SLOBODU, LJUDSKO DOSTOJANSTVO, VLADAVINU PRAVA I SOLIDARNOST – MEĐUNARODNO PRAVNI OKVIR

1950. — *Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, čl. 3. – zabrana mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja*
1951. — *Konvencija o statusu izbjeglica (Protokol 1967.) – temeljni dokument izbjegličkog prava*
Konferencija veleposlanika pri UN-u usvojila Konvenciju 28. lipnja 1951., a stupila je na snagu 1954.
- 1960.
1966. — *Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima*
1967. — *čl. 7. – zaštita od mučenja i okrutnog, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja*
čl. 12. – svatko je slobodan napustiti bilo koju zemlju, uključujući vlastitu
1970. — *Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima*
- *Deklaracija o teritorijalnom azilu – osobi koja se poziva na pravo traženja i uživanja azila neće se odbiti ulazak na granici ili ako se nalazi na teritoriju države u kojoj traži azil, neće biti protjerana ili prisilno vraćena u državu u kojoj je prijete proganjanje*
- *Europska konvencija o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja*
- *Protokolom o statusu izbjeglica koji je stupio na snagu 4. 10. 1967. ukinuto je vremensko ograničenje iz Konvencije 1951. na događaje koji su se dogodili prije 1951.*
1980. — *Prijedlog Konvencije o teritorijalnom azilu iz 1967. posljednji je pokušaj pripreme međunarodnog ugovora (poslije nije bilo sličnih inicijativa)*
1984. — *Konvencija UN-a protiv mučenja i okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja*
čl. 3. – zabrana vraćanja u državu gdje bi osoba bila mučena

EUROPSKI AZILSKI SUSTAV

MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE I INSTITUCIJE AKTIVNE U PODRUČJU AZILA I MIGRACIJA

- Global Migration Group – <http://www.globalmigrationgroup.org> – interagencijska grupa koja promiče provedbu međunarodnih pravnih mehanizama u procesu međunarodnih organizacija
- Visoki predstavnik Ujedinjenih naroda za izbjeglice – UNHCR
<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home>
 - Suradnja s vladinim i nevladinim organizacijama
 - Pristup teritoriju i postupku azila za tražitelje/ice azila
 - Sprečavanje prisilnog vraćanja i protjerivanja (non-refoulement)
 - Osiguravanje minimalnih standarda za prihvata tražitelja/ica azila i izbjeglica
- United Nation Special Representative of the Secretary-General:
<http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/partners/srsg.shtml>
 - na tu funkciju je 2006. godine postavljen Peter Sutherland
- International Organization for Migration – IOM
 - istraživanja, policy, humanitarna pomoć, međunarodna suradnja
 - praćenje nezakonitih migracija
 - zaštita ranjivih skupina
- 1999. Europsko vijeće – sloboda, sigurnost i pravda (poglavlje 23.)
- 1977. Vijeće Europe – CAHAR – Committee of Experts on the legal aspects of territorial asylum, refugees and stateless persons, Parlamentarna skupština – niz preporuka i rezolucija o zaštiti tražitelja/ica azila i izbjeglica, Regionalni sporazumi o pravu azila
- Europski sud za ljudska prava – niz standarda zaštite tražitelja/ica azila (posebno: izručivanje, protjerivanje osoba kojima prijete mučenje i detencija tražitelja/ica azila)
- Europski odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT)
- ECRE – European Council for Refugees and Exile – paneuropski savez organizacija koje podupiru izbjeglice (zagovaranje, umrežavanje, izgradnja institucionalnih kapaciteta)
- ENAR – European Network Against Racism

RAZVOJ AZILSKE POLITIKE U HRVATSKOJ I USKLAĐIVANJE S EUROPSKOM PRAVNOM STEČEVINOM

ZAKON O AZILU

Hrvatski sabor je 1. 7. 2003. usvojio Zakon o azilu, koji je stupio na snagu godinu dana kasnije: 1. 7. 2004.

Usvojeni i brojni pravilnici: Pravilnik o evidenciji, Pravilnik o smještaju, Pravilnik o visini novčane pomoći (tražitelji azila, azilanti i stranci pod privremenom zaštitom), Poslovnik o radu Povjerenstva za azil

ZOA: načela, uvjeti i postupak (azil, privremena zaštita); tri stupnja odluka – MUP, Povjerenstvo Vlade RH za rješavanje žalbi tražitelja/ica azila i azilanata, Upravni sud – upravni spor; non-refoulement s iznimkom ugroze sigurnosti države ili javnog poretka (u suprotnosti s čl. 3. Europske konvencije i Konvencije protiv mučenja; Izvješće Europske komisije o napretku navodi da od 2004. do 2007. nema iznimke od non-refoulement principa).

Odobren samo jedan azil u tom periodu, i to u ljeto 2006.

Brojne neusklađenosti s međunarodnim i europskim standardima:

- Nije predviđen postupak za traženje azila na granici – moguće iskazati namjeru, policija neobrazovana – nekima omogućen premještaj u prihvatilište, a neki vraćeni u određene zračne luke u slučaju dolaska avionom
- Odbacivanje zahtjeva za azilom ako je osoba došla iz sigurne treće zemlje
- Zahtjevi za azil ulazili u postupak i nakon dužeg perioda boravka od ulaska u RH, unatoč zakonskim odredbama – dugi postupci
- Smještaj nije bio adekvatan sve do premještanja prihvatilišta na drugu adresu (Kutina, MUP, 1. 7. 2006.; HCK – psihosocijalna pomoć)
- Loš protok informacija, manjak prevoditelja, saslušanja na hrvatskom i engleskom jeziku, zaštita žena, žrtava trgovanja ljudima i drugih žrtava

Usklađivanje 2007. – 13. 7. 2007. usvojen novi Zakon o azilu – 1. 1. 2008. primjena.

2010. godine – Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o azilu – gotovo u potpunosti usklađen sustav s europskom pravnom stečevinom.

Zabranjeno prikupljanje podataka o tražitelju azila od zemlje podrijetla, Povjerenstvo nije drugostupanjsko tijelo nakon 31. ožujka 2012. godine, povećano vrijeme na koje se izbjeglicama osigurava smještaj s jedne na dvije godine, trend izjednačavanja prava azilanta i osobe pod supsidijarnom zaštitom.

Godine 2013. nakon ulaska RH u EU donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona u azilu: određeno je zakonodavstvo EU koje se prenosi u Hrvatsko zakonodavstvo sa Zakonom o azilu, ukinuto pravo na prijeko potrebno liječenje tražitelja azila, poboljšani uvjeti za zapošljavanje tražitelja azila koji imaju pravo raditi godinu dana od podnošenja zahtjeva, uvedena procjena ranije stečenih kompetencija.

ZAKON O STRANCIMA

Usporedo donesen i Zakon o strancima (1. 1. 2004.) – uvjeti ulaska, kretanja i boravka te rad stranaca u RH.

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	TOTAL
TA	162	186	94	195	155	146	290	807	1193	1089	394	4711
A	0	0	1	0	3	11	5	9	21	7	14	71
SSZ	0	0	0	0	3	2	8	5	12	20	10	60

prvi zahtjevi za azil - 1997.

2000. – 23 zahtjeva

2002. – 93 zahtjeva

2003. – 59 zahtjeva

Iregularne migracije:

1997. – 8303 slučajeva

2001. – 17038 slučajeva

2003. – 4311 slučajeva

Statistički prikaz broja tražitelja azila (TA), azilanta (A) i stranaca pod supsidijarnom zaštitom (SSZ), te podaci o prvim zahtjevima za azil i iregularnim migracijama.

Zakon o kretanju i boravku stranaca: Strancu koji je napustio državu (...) da bi izbjegao proganjanje zbog svojih političkih mišljenja ili nacionalne, rasne ili vjerske pripadnosti može se priznati status izbjeglice.

Uloga UNHCR-a: mandati za utvrđivanje izbjegličkog statusa.

Neusklađenosti: postupak traženja azila samo na teritoriju, uglavnom u policijskoj postaji u Zagrebu (ne i na granici), pomoć tražiteljima/cama azila, policija nije davala informacije o mogućnosti zaštite, smješteni u Prihvatni centar za strance, a samo iznimno na zahtjev UNHCR-a u privremeno prihvatilište (Šašna Gređa, HCK, 2003.), prekršajni postupak protiv svih u nezakonitom prelasku, nije bilo jamstva za non-refoulement.

2007. DONESENI BROJNI PROVEDBENI PROPISI

- Odluke: o troškovima smještaja u Prihvatilištu za tražitelje azila, visini plaće predsjednika Povjerenstva za azil, o Programu hrvatskog jezika, povijesti i kulture za tražitelje azila i azilante + Poslovnik o radu Povjerenstva za azil

- Pravilnik o besplatnoj pravnoj pomoći u postupku azila
- Pravilnik o načinu provođenja programa i provjeri znanja tražitelja azila, azilanata, stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom radi pristupa obrazovnom sustavu Republike Hrvatske
- Pravilnik o obrascima i zbirkama podataka u postupku azila
- Pravilnik o sadržaju zdravstvenog pregleda tražitelja azila, azilanata, stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom
- Pravilnik o visini novčane pomoći tražitelja azila, azilanata, stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom
- Rješenje o utvrđivanju cijene osobne iskaznice za azilanta, iskaznice stranca pod supsidijarnom zaštitom te putne isprave za azilanta

Zakon o azilu uređuje: definicije pojma azila i vezanih pojmova: ozbiljne nepravde, ranjivih skupina, sigurne zemlje podrijetla, izbjeglice, progonitelja, **supsidijarne zaštite; pravo na rad tražiteljima azila i strancima pod privremenom zaštitom, pravo na srednjoškolsko obrazovanje tražitelja azila**, besplatnu pravnu pomoć u drugom stupnju, detaljiziranje odredbi u vezi postupka; jedinstvenu proceduru za odobravanje azila i supsidijarne zaštite, non-refoulement, osobito za maloljetnog stranca.

- Nadležno tijelo u prvom stupnju – MUP
- Nadležno tijelo u drugom stupnju – Povjerenstvo za azil
- Nadležno tijelo u trećem stupnju – Upravni sud

Neusklađenosti: Ubrzani postupci ako stranac dolazi iz sigurne treće zemlje ili zemlje podrijetla (ubrzani postupci vode odbijajućim odlukama), provode se posebni postupci na granici (neadekvatni uvjeti) – neadekvatni smještajni uvjeti u tranzitnim prostorima (zračne luke, granični prijelazi), nedostupnost prevoditelja/ica i informacija na jezicima koje stranci poznaju/govore, nedostatni higijenski uvjeti i zdravstvena zaštita (nasukani brod Marie Drink na dubrovačkoj obali), prekršajno kažnjavanje tražitelja/ica azila zbog nezakonitog ulaska, odredbama Zakona o strancima pooštreni kriteriji za ulazak svim strancima pa tako i tražiteljima/cama azila.

DRUGI DONESENI PROPISI

- Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava 2008. – 2011., 2013. – 2016.
- Migracijska politika 2007/2008., 2013.
- Vodič za integraciju MUP-a, 2009.
- Povjerenstvo i stručna radna skupina za uklanjanje prepreka za integraciju stranaca, 2013.
- Akcijski plan za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije stranaca za razdoblje od 2013. do 2015. godine

INSTITUCIJE I DRUGI AKTERI ANGAŽIRANI U POLJU AZILA I INTEGRACIJE

MUP – Prihvatište za tražitelje azila (Kutina, Porin, Valbandon), besplatna pravna pomoć u drugom stupnju, integracija

Povjerenstvo Vlade RH za odlučivanje o žalbama tražitelja azila/Povjerenstvo za azil
Upravni sud

UNHCR – zaštita tražitelja azila i integracija azilanata

HCK – psihosocijalna potpora, integracija

HPC – besplatna pravna pomoć, Koordinacija za azil

CMS – javno djelovanje, Koordinacija za integraciju i direktan rad

URED ZA LJUDSKA PRAVA I PRAVA NACIONALNIH MANJINA VLADE RH – KOORDINATIVNO TIJELO

Mr.sc. Branko Sočanac

*Nacionalna kontakt-točka o integraciji,
Ravnatelj Vladinog ureda*

*01 / 4569 358
ured@uljppnm.vlada.hr*

Lana Velimirović Vukalović, prof.

*Savjetnica u Vladinom uredu (Jedinica za suzbijanje
trgovanja ljudima i međunarodnu suradnju)*

*01 / 6303 092
lana.vukalovic@uljppnm.vlada.hr*

CENTAR ZA MIROVNE STUDIJE

Julija Kranjec

voditeljica tima Azil i integracijske politike

*01 / 4820 094
julija.kranjec@cms.hr*

HRVATSKI CRVENI KRIŽ

Maja Kadoić

Služba za zaštitu migranata

*01 / 6185 444, 099 / 2496 705
maja.kadoic@hck.hr*

MINISTARSTVO SOCIJALNE POLITIKE I MLADIH

Ivana Živković, prof.

Viša stručna savjetnica (Služba za stare i nemoćne osobe, osobe s problemima ovisnosti i azilante)

01 / 5557 180

ivana.zivkovic@mspm.hr

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA

Lana Vučinić

Nadzornica za unutarnje poslove i službenica za integraciju (Služba za strance i azil, Odjel za azil)

01 / 4570 968

lvucinic@mup.hr

MINISTARSTVO ZNANOSTI, OBRAZOVANJA I SPORTA

Ana-Maria Pavić, prof.

Viša stručna savjetnica (Uprava za standard, strategije i posebne programe)

01 / 4594 472

ana-maria.pavic@mzos.hr

MINISTARSTVO RADA I MIROVINSKOGA SUSTAVA

Ivana Guberović

Stručna suradnica (Sektor za tržište rada i zapošljavanje)

01 / 6109 219

ivana.guberovic@mrms.hr

MINISTARSTVO ZDRAVLJA

Božica Šarić, dipl.iur.

Voditeljica (Odjel za praćenje propisa EU u Upravi za pravne i financijske poslove)

01 / 4607 630

bozica.saric@miz.hr

MINISTARSTVO GRADITELJSTVA I PROSTORNOGA UREĐENJA

Andriana Pozojević, dipl.ing.arh.

Viša stručna savjetnica (Uprava za graditeljstvo i energetska učinkovitost u zgradarstvu)

01 / 3782 447

andriana.pozojevic@mgipu.hr

MINISTARSTVO REGIONALNOG RAZVOJA I FONDOVA EU

Anna Maria Radić

Savjetnica ministra (Kabinet ministra)

01 / 6172 567

anna-maria.radic@mrrfeu.hr

DRŽAVNI URED OBNOVU I STAMBENO ZBRINJAVANJE

Maja Radočaj

Savjetnica predstojnice

01 / 6172 531

maja.radočaj@duosz.hr

ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA KOJE RADE NA INTEGRACIJI MIGRANATA – KOORDINACIJA ZA INTEGRACIJU

Civilno društvo Hrvatske predstavljaju građani i građanke koji žive u Hrvatskoj, a koji su aktivno zainteresirani za društveno djelovanje. Građani/ke se tako mogu angažirati individualno ili grupno. U grupne civilne inicijative građani/ke se najčešće okupljaju kada ih zanima isti društveni problem ili pojava. U Hrvatskoj postoji mnogo organizacija civilnog društva koje su okupljene oko različitih tema: okoliš, ljudska prava, prava životinja itd. Organizacije civilnog društva nisu dio vladinih institucija, no zbog želje da se određene stvari u društvu promijene na bolje, oni surađuju s vladinim institucijama. Organizacije civilnog društva vrlo često u svoj rad uključuju volontere/ke. Volonteri/ke su građani/ke koji/e su angažirani/e oko nekog područja djelovanja bez primanja novčane naknade za svoj rad. Sve što volonteri/ke rade odvija se u njihovo slobodno vrijeme i iz njihove vlastite motivacije.

Centar za mirovne studije (CMS) 2011. godine osnovao je Koordinaciju za integraciju u kojoj je okupio organizacije civilnog društva koje imaju kapacitete za pružanje različitih socijalnih usluga azilantima/cama, tražiteljima/cama azila i strancima/kinjama pod supsidijarnom zaštitom. Cilj Koordinacije je uspostava mreže budućih pružatelja socijalnih usluga za tražitelje/ice azila, azilante/ice i strance/kinje pod supsidijarnom zaštitom.

Svaka članica koordinacije bavi se nekim drugim područjem, odnosno temom. Koordinacija broji 22 članice: Hrvatski crveni križ (HCK), Ured Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR), Hrvatski pravni centar (HPC), Udruga za promicanje prava i socijalizacije djece i mladih IZAZOV, Mreža mladih hrvatske (MMH), Centar za unapređenje profesionalnog rada s mladima (STATUS M), Centar za edukaciju i savjetovanje ISKRA, Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje (CESI), Centar za seksualna prava ŽENSKA SOBA, Udruga za promicanje i zaštitu ženskih ljudskih prava B.a.B.e., Centar za mirovne studije (CMS), Fantastično dobra institucija (FADE IN), Queer-feministička i antifašistička udruga ZAGREB PRIDE, Centar za nove inicijative (CNI), Društvo za psihološku pomoć (DPP), Kuća ljudskih prava (KLJP), Koordinacija udruga za djecu (KUD), Institut za razvoj i međunarodne odnose (IRMO), NESST Croatia, Cluster za eko-društveni razvoj i inovacije (CEDRA), Autonomni kulturni centar ATTACK!, Isusovačka izbjeglička služba (JRS) te pojedinci zainteresirani za integraciju izbjeglica – socijalni radnici/e, umjetnici/e, novinari/ke.

INTEGRACIJSKI MODELI I PRAKSE

U literaturi i praksi postoji niz definicija i tumačenja što integracija jest. Za ovu priliku integraciju ćemo definirati kao dinamičan, dvosmjernan proces međusobne prilagodbe kako imigranata/ica, tako i stanovnika/ca određene zemlje, a temeljni mehanizam kojim se postiže je učestala interakcija između imigranata/ica i građana/ki određenog društva. Također, integracija (izbjeglica) je proces koji zahtijeva vrijeme te aktivno obostrano uključivanje i doprinos kako osobe koja je doselila, tako i nadležnih institucija. Kako će se proces integracije odvijati, ovisi o (ne)postojanju integracijske politike budući da ona podrazumijeva određivanje ciljeva i načela te niza mjera, aktivnosti i njima pripadajućih dionika koji će raditi na uključivanju imigranata/ica i specifično izbjeglica u određeno društvo. Integracijske politike razlikuju se s obzirom na ciljeve prema kojima su prepoznati modeli integracije ili njihova kombinacija, a izbor modela uvelike ovisi o dominantnim društvenim vrijednostima te modelu uređenja društva. Danas se u teoriji i praksi govori o tri najčešća modela: asimilacijski model, multikulturalizam i interkulturalizam. U tim modelima nalazimo različite odnose prema politikama i praksama obrazovanja, zapošljavanja, izražavanja kulturnog identiteta i vjeroispovijesti te drugih područja integracije.

Asimilacijski model je proces adaptacije u kojem imigrant/ica ili čitava skupina preuzme običaje, norme, vrijednosti i socijalne osobine društva u koje je došao/la, tako da je potpuno kulturno apsorbiran/a u dominantno većinsko društvo. J. W. Berry asimilaciju definira kao spoj akulturacije (postajanje kulturno sličnim), identificiranja s većinskom skupinom i prihvaćanja od strane te skupine.⁹ Ovaj se proces odvija na dvije razine – vanjska akulturacija na razini vanjskog ponašanja kada migranti/ce preuzimaju tipična ponašanja dominantne kulture pri čemu preuzimaju svakodnevni jezik i uloge, kao i materijalnu kulturu (hladnjak, telefon, automobil) prihvaćajuće kulture. Osim toga, važan aspekt je i preuzimanje stavova, kao i percepcije manjinskog identiteta “nametnutog” od dominantne populacije. Kada se akulturacija događa samo na vanjskoj razini ponašanja, tada etnička orijentacija migranta/ice ostaje rezervirana samo za privatne okvire. Interna akulturacija odnosi se na preuzimanje vrijednosti dominantne kulture, i to na način da se tipični stavovi i ponašanja prihvaćaju kao samorazumljivi. Ovaj proces je jednosmjernan te je najveći teret na imigranti/cama, dok je uloga države da omogući adekvatan mehanizam i potporu za učinkovito i hitno usvajanje, odnosno preuzimanje dominantne kulture. Također, kulturna asimilacija,

⁹ Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H. & Dasen, P. R. (2002). *Cross-cultural psychology: Research and applications*. New York: Cambridge University Press.

kao i vanjska akulturacija, ne znači da će država poduzeti mjere kako bi se imigranti/ce i strukturno asimilirali/e, odnosno da će imati jednaku šansu sudjelovati u donošenju odluka ili biti prihvaćeni/e u institucije dominantne grupe. Ovaj model **ne poznaje kulturne različitosti**.

Multikulturalizam je model koji se temelji na **prepoznavanju i poštovanju postojanja različitih grupa unutar jednog društva koje koegzistiraju**, nenasilno i jednakopravno. Taj pluralizam kultura kao društvena vrijednost i cilj zahtijeva da društvo dopusti postojanje multikulturnih zajednica koje mogu živjeti u skladu sa svojim stilom, običajima, jezikom i vrijednostima. Ovaj model s jedne strane osnažuje kulturnu raznolikost, no ujedno preuzima **rizik da zastrani u separatizam ili segregaciju**, budući da je praksa pokazala reciprocitet između jačanja multikulturalizma i fiksiranja, okamenjenosti kultura, odnosno učvršćivanja distance među njima. Također, uključenost u društvo i sudjelovanje komplementarno je kulturnim razlikama. Pravna integracija mjeri se u terminima prava građana/ki, a ne u terminima formalnog statusa državljana/ki. Razvoj tzv. grupnih prava rezultirao je boljim razumijevanjem i poštovanjem različitosti kultura te pozitivnom konotacijom multikulturalizma koji prepoznaje pozitivne vrijednosti u različitosti, kao i prihvaćanjem različitih kultura i poštovanjem njihovih vrijednosti, tradicija i dubokih moralnih različitosti.¹⁰

Interkulturalizam je model koji se temelji na procesu interkulturalnog dijaloga koji obuhvaća otvorenu razmjenu stavova između individua i grupa različitog etničkog, kulturnog, vjerskog i jezičnog podrijetla i nasljeđa, na temelju međusobnog razumijevanja i poštovanja. On stremi etici maksimalne tolerancije za individualni izbor i nulte tolerancije za totalitarne i teoističke sustave. Ovaj model zahtijeva **konstantan dijalog i kritičko propitivanje integracije i društvene kohezije temeljene na zajedničkim vrijednostima, jednakosti dostojanstva, ali i na percepciji povjerenja, odanosti i predanosti**. Interkulturalizam kreće od činjenice da se kulture mijenjaju pod različitim utjecajima i zahtijeva interdisciplinarni pristup. Temelji se na **višeslojnim odnosima i pristupima**, kao i shvaćanju da se doseljavanje više ne doživljava kao potpuni prekid s prethodnim načinom i mjestom života ili kao puko preuzimanje novih obrazaca, običaja i normi.

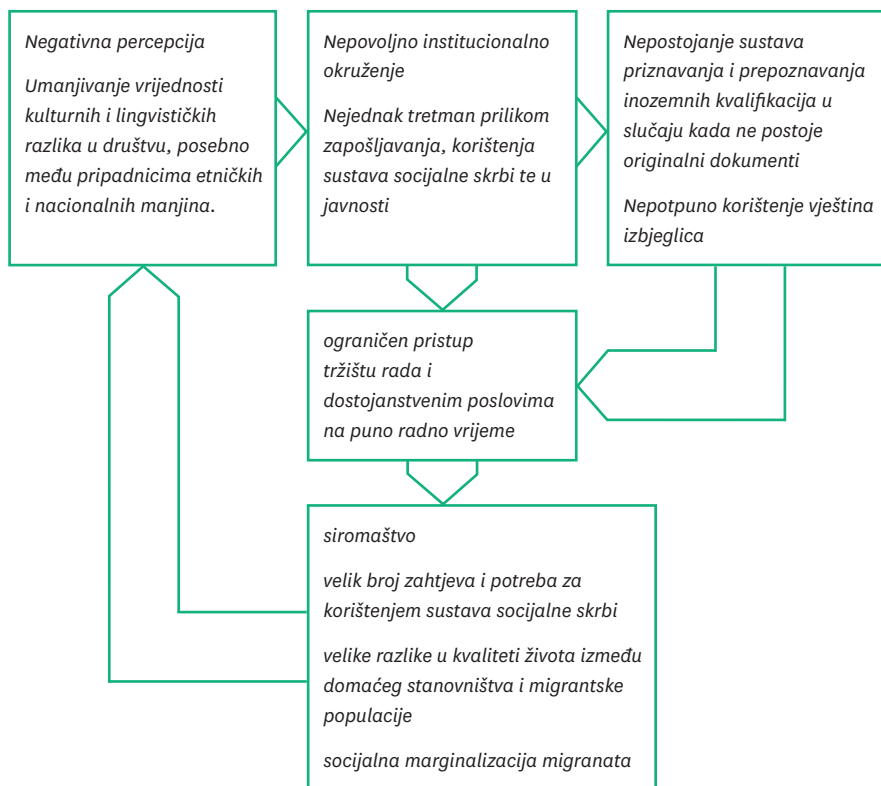
INTEGRACIJA U HRVATSKOJ

Hrvatska još uvijek nema integracijsku politiku, no od siječnja 2014. godine na snazi je "Akcijski plan za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije stranaca", u kojem je većina mjera usmjerena upravo na izbjeglice. Izrada tog dokumenta značajan je korak u razvoju sustava uključivanja izbjeglica i stranaca/kinja u hrvatsko društvo, a u narednom razdoblju očekujemo evaluaciju učinaka provedenih mjera, daljnje unapređenje temeljeno na potrebama izbjeglica i stranaca te aktivnije uključivanje svih relevantnih institucija. Također, u Hrvatskoj je ova tema marginalna i još uvijek se ne raspravlja o modelu i smjeru u kojem naše društvo želi ići. Nepostojanje takvog strateškog opredjeljenja često dovodi do kršenja prava izbjeglica i otežavanja snalaženja i uključivanja u hrvatsko društvo. Shematski prikaz odraz je situacije u Hrvatskoj.¹¹

¹⁰ Benčić i sur. – *Azil u Hrvatskoj – Integracijske prakse*, Centar za mirovne studije, 2005.

¹¹ *Study on Active Inclusion of Migrants*, Institute for the Study of Labor (IZA) The Economic and Social Research Institute, dostupno na: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=1160>

MEHANIZAM ISKLJUČENJA IMIGRANATA

PRIMJERI DOBRE INTEGRACIJSKE PRAKSE:

Berlinska četvrt Neukölln (Njemačka) donijela je interkulturalnu strategiju u ožujku 2009. godine. U procesu su sudjelovali Gradsko vijeće, Migrantski savjetodavni odbor, mreža "District mothers", Zaklada zajednice Neukölln, Uredi za upravljanje susjedstvom, zainteresirani/e stručnjaci/kinje za rad s mladima i obrazovanje te niz raznih udruga i institucija. Interkulturalnom strategijom nastojao se uspostaviti okvir, načela i ciljeve za olakšanu integraciju migranata/ica i njihovih obitelji te povećati koheziju zajednice, ali i podržati lokalnu zajednicu u pronalaženju za njih najboljeg oblika zajedništva u kojem se kulturna raznolikost, interkulturalni dijalog i višejezičnost percipiraju i žive kao prilika i bogatstvo.

U **španjolskom gradu Vic** (40.000 stanovnika) tri vijećnika zadužena su za koordinaciju i upravljanje interkulturalnim politikama. Ti su vijećnici zaduženi za upravljanje, socijalnu pomoć, državljanstvo i obrazovanje. Nekoliko usluga (obrazovanje, ured dobrodošlice, policija, medijski timovi, Ured za urbanizam i

građansku participaciju, Ured za potporu za udruge, Odjel za zapošljavanje i socijalnu integraciju i drugi) dio su koordiniranog sustava koji omogućuje individualnu podršku i praćenje novopristiglih obitelji i migranata/ica.

Gamlebyen Skole u Oslu (Norveška) je klasična osnovna škola u središtu velikog grada sa širokim rasponom korištenih jezika i složenom kombinacijom društvenih i kulturnih pitanja. Fizičko okruženje škole oblikovano je tako da uključuje asocijacije iz kulture učenika/ca migrantskog podrijetla kao što su zid za penjanje sastavljen od slova svih svjetskih pisama, izvorni drveni isklesani stup iz uništene džamije u Pakistanu, ćilimi i drugi predmeti koji stvaraju toplu, domaću atmosferu. Nastavni plan i program u školi (osnovna škola) uključuje kulturalno i interkulturalno učenje, a postoje i mjerni alati za nastavnike/ce koji im omogućuju evaluaciju snalaženja učenika/ca u interkulturalnom društvu i s pojedincima/kama različitog podrijetla.

U **Izhevsku (Republika Udmurt, Rusija)** je Nacionalni muzej Udmurt pokrenuo projekt "Sreća kod kuće" koji se u žargonu još naziva i "TV klub za interkulturalne obitelji". Radi se o mjesečnom TV programu u kojem sudjeluju parovi iz miješanih brakova te raspravljaju o širokom rasponu tema važnih za javni interes. Ovo je nova i intrigantna ideja s velikim potencijalom za dovođenje pitanja i argumenata o interkulturalizmu i življenju interkulturalizma u dom svakog/e građanina/ke.

U **Barceloni (Španjolska)** je 2002. godine uspostavljena usluga interkulturalne medijacije, čiji je cilj bio povezivati imigrante/ice, upravu, profesionalce/kinje i lokalno stanovništvo, kao i zajednice različitog kulturnog porijekla. Uslugom se potaknula i uspostavila konstruktivna promjena u odnosima između pojedinaca i zajednica, a s ciljem postizanja smislenog zajedničkog života građana/ki.

U **Tilburgu (Njemačka)** postoje volonterski/e susjedski/e medijatori/ce kojima je cilj da interveniraju u najkraćem mogućem roku, odnosno prije nego sukob preraste i veliki broj ljudi bude u njega uključen. Ovaj je projekt započeo u prioritarnim četvrtima gdje je bila izrazita potreba za time, ali sada svaki kvartu u Tilburgu ima svoje aktivne medijatore. Većina volontera/ki, njih 80 posto, je migrantskog porijekla, a u Tilburgu ih trenutno ima ukupno 40.

LITERATURA:

Bužinkić, E. i Kranjec, J. (2012). *Integracijske politike i prakse u sustavu azila u Republici Hrvatskoj. Uključivanje azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo.* Zagreb: Centar za mirovne studije. Dostupno na: www.cms.hr/dokument/181

Intercultural Cities: Towards a model for intercultural integration. (2009). Council of Europe

INTERKULTURALNE PRAKSE U HRVATSKOJ (U SURADNJI S VOLONTERIMA)

FORUM TEATAR ZA IZBJEGLICE

Forum kazalište jedna je od metoda kazališta potlačenih, interaktivnog političkog kazališta koje je razvio brazilski režiser Augusto Boal. Njegova je polazna misao bila da je osnova ljudske interakcije dijalog, a kazalište najbolji medij za vježbanje dijaloga, za vježbanje promjene. Za razliku od tradicionalnog kazališta u kojem gledatelj/ica pasivno promatra kako se protagonisti/ce na sceni razračunavaju s preprekama te u kojem su gledatelji/ce objekt na koji se prenosi neka ideja, priča ili ideologija, u Boalovom kazalištu izvrću se uloge. Gledatelji postaju subjekti, postaju režiseri/ke i glumci/ice, u njihovim je rukama tijek radnje. Teme koje se prikazuju na pozornici nisu daleke i nerazumljive, nego su uzete direktno iz iskustva zajednice i predstavljaju sukob, odnosno problem s kojim se protagonist/ica suočava i ne uspijeva ga riješiti. Publika zato ulazi u njegovu ili njenu ulogu, penje se na pozornicu i isprobava rješenja i ideje koja potom osnažuju sve skupa da reagiraju i suočavaju se s tlačenjem u svakodnevici. Do tema se najčešće dolazi radioničkim pristupom gdje se kreće od stvarnih problema sudionika/ca radionice koji se potom prerade u scenu prepoznatljivu svima u publici. Umjesto učenja scenarija napamet, sudionici/e sami stvaraju priče, umjesto pasivnog prihvaćanja rješenja napetosti na sceni, publika sama predlaže nove mogućnosti. Proces rada u kazalištu potlačenih je sljedeći: unutar radionice s polaznicima/ama kroz niz vježbi i igara (grupnog rada, dramske pedagogije, iskustva sukoba, kao i originalnih vježbi razvijenih upravo za kazalište potlačenih) priprema ih se za stvaranje vlastitih slika sukoba, vlastitog doživljaja opresije. Iz tog statičnog kazališta slika stvara se igrana i govorena scena koja pokazuje protagonista/icu koji/a pokušava riješiti neki problem, no biva sustavno obeshrabrivan/a i ne uspijeva. Ta se scena predstavi u zajednici te joker (posrednik/ca koji/a pospješuje komunikaciju publike i glumaca) poziva gledatelje/ice da se aktivno uključe u situaciju: da postavite pitanje bilo kojem od likova, kako tlačiteljima/cama, tako i potlačenima i likovima koji nisu izravno tlačeni niti tlače, no svojim djelovanjem ili nedjelovanjem pomažu tlačiteljima ili potlačenima. Gledatelji/ce su potom pozvani da daju savjet potlačenima i pomagačima/cama kako da promjenom svog ponašanja utječu na poboljšavanje cjelokupne situacije te na kraju da fizički uđu na scenu i pokažu kako bi se postavili iz uloge nekog od protagonista/ica. Nakon intervencije, scena se vraća na početak te se proces ponavlja dok god postoji novih ideja koje se žele isprobati. Na taj se način

omogućuje sigurno okruženje za, Boalovim riječima, vježbanje revolucije: s jedne je strane dovoljno stvarno da je primjena moguća u stvarnom svijetu, a s druge se strane radi o kazalištu te nema reperkusija za slučaj da intervencija ne bude uspješna.

Takav oblik rada posebno je zahvalan za rad s depriviranim skupinama. Ideja da se upravo potlačenima koji su često nevidljivi daje mogućnost da progovore svojim glasom, da ih se ne kooptira i ne govori u njihovo ime, već im se ponudi platforma kroz koju mogu izraziti svoje probleme, ali i kroz koju ih mogu rješavati posebno je zainteresirala aktiviste/kinje za prava izbjeglica. Jedna od prvih akcija vezanih za kazalište potlačenih i izbjeglice ovjekovječena je u nekoliko kadrova filma Hrvatska (k)raj na zemlji; radionicu je vodila Zineta Alibegić te je jedno od rješenja predloženih od samih korisnika zaživjelo – prepoznao se nedostatak učenja hrvatskog jezika, a kao reakcija pokrenut je volonterski program Centra za mirovne studije, odnosno učenje jezika u centrima za tražitelje azila.

Izvedba Boalovog teatra u Varšavskoj ulici, Zagreb.

Grupa studenata/ica Mirovnih studija, potaknuta tom akcijom, također je za svoj završni rad željela upotrijebiti kazalište potlačenih. Njihova je ideja bila iskoristiti mogućnosti kazališta potlačenih kako bi skrenula pažnju javnosti, kao i aktera/ica u donošenju odluka. Putem radionica koje je vodila Josipa Lulić, grupa je pripremila scenu baziranu na konkretnim sistemskim problemima s kojima se suočavaju tražitelji/ce azila, a izveli su je u tada jedinom prihvatilištu za tražitelje azila u Kutini, pred tražiteljima/cama azila i predstavnicima MUP-a. Ista scena izvedena je nekoliko dana kasnije u Varšavskoj ulici u Zagrebu, na frekventnoj poziciji ispred kina Europa. Iako je bila zamišljena kao izvedba forum kazališta te su prolaznicima/ama dijeljeni letci s objašnjenjem pravila sudjelovanja i povodom akcije, najzanimljiviji rezultati postignuti su slučajno. Neki/e su prolaznici/e, nesvjesni/e da se radi o sceni forum

kazališta, ušli/e spontano u raspravu koja se odvijala na ulici, stavši u zaštitu prava i dostojanstva izbjeglica. Akcija je ispunila svrhu u onoj mjeri u kojoj je bila zamišljena za povećavanje vidljivosti problema s kojim se susreću tražitelji/ce azila. Međutim, do konkretnih rješenja prikazanih problema nije došlo: u kutinsku izvedbu nisu se uključili/e sami/e tražitelji/ce azila – iako se radilo o priči koja je direktno proizašla iz njihovih iskustava, ipak su je pričali “oni drugi”, a i obeshrabrivala ih je prisutnost predstavnika MUP-a. Predstavnici MUP-a su pak kroz svoje intervencije negirali postojanje samog problema (dugog čekanja na najčešće negativan odgovor na zahtjev za azilom). Svejedno, neki zanimljiviji rezultati proizašli su i iz te izvedbe: aktivisti su dobili jasniju sliku o stavovima i načinu komunikacije predstavnika vlasti, tražitelji/ce azila (prema kasnijim komentarima) realnu predstavu svojih problema, a predstavnici vlasti još jednu poruku da njihov rad promatraju i predstavnici nevladinog sektora.

Proizvodnja scena forum kazališta iz iskustava potlačenih snažan je medij kojim se direktno daje glas izbjeglicama, a mogućnosti nevidljivog kazališta koje bi skretalo pažnju javnosti na svakodnevne vidove diskriminacije i tlačenja te koje bi omogućilo direktnu promjenu uredbi ili njihovo poštovanje još nisu do kraja istražene u Hrvatskoj i ujedno predstavljaju smjernice za daljnji rad.

KULTURNA AKTIVNOST “OKUS DOMA”

Istraživačko-gastrološko-kulturni projekt “Okus doma” teži upoznavanju s kulturom, običajima i društvima porijekla izbjeglica u Hrvatskoj, i to bilježenjem njihovih sjećanja na dom, mirise i okuse njihove kuhinje. Ovom je projektu cilj ponajprije družiti se te razmjenjivati životna i kulinarska umijeća izbjeglica i ljudi iz Hrvatske, ali se posredno i bolje upoznati, razumjeti i poštovati u bogatstvu različitosti. Putem kulinarskih

Okus doma na Bundekfestu.

Prvomajski grah i bubnjanje u Dugavama.

radionica i javnih prezentacija kulinarskih specijaliteta, kao i kroz izradu kuharice “Okus doma” te snimanja istoimenog dokumentarnog filma, izbjeglice progovaraju o razlozima svog izbjeglištva kroz gastronomiju – kako izgraditi dom u tuđini, proći proces integracije, a ne izgubiti identitet, čega se odreći, što tuđe prihvatiti. Antropološkim rječnikom rečeno, to je priča o receptima, priča je o specifičnostima koje “drugi” donose na naše prostore, ali i o zajedničkim, već prihvaćenim standardima, kao i o globalnim gastronomskim trendovima koji sendvičima i Coca-Colom potiskuju lokalne kulinarske navike. Međutim, ne zaboravimo da gastronomija govori i o podnebljima i običajima. Gastronomija, osim toga, ruši predrasude – ono tuđe i drugačije naziva “egzotičnim”, ali nikada ružnim ili prljavim. Licemjerno je što je Europa prihvatila kavu od Turaka, kao i smokvu iz Male Azije, proso iz Saudijske Arabije, cimet iz Kine, papar iz Indije, ali i dalje uporno prezire ljude s rubova Europe i drugih kontinenata koje je eksploatirala, ali ne i prihvatila. “Okus doma” priča je o prihvaćanju različitosti, o “drugima” i nama – “prvima”. Priča o procesu integracije stranaca, razlozima njihove migracije u Europu na neizravan način: u prvom planu je proustovska potraga za domom, potreba za pripadanjem, očuvanjem vlastitog korijena, ali i budućnošću (bogatijim stolom) kroz namirnice i recepte. Uz životne priče izbjeglica i razmjenu njihovih kulinarskih specijaliteta želimo približiti hrvatskim građanima druge kulture i umanjiti nelagodu i diskriminaciju osoba različite boje kože, vjeroispovijesti i jezika.

ZAŠTITA SEBE U RADU S RANJIVIM SKUPINAMA

Aktivisti, volonteri i profesionalci iz pomagačkih struka radeći u polju zaštite ljudskih prava ranjivih skupina, nerijetko se suočavaju i izlažu psihološkim posljedicama rada s traumatiziranim osobama.¹² Često su pomagači (mladi) ljudi čvrstih uvjerenja u smisao onoga što rade, spremni na napore ispravljanja nepravdi, i to često izvan granica svojih mogućnosti. Osim suočavanja i “usisavanja” ljudskih trauma, pomagači su često suočeni i sa sljedećim:

- rješavanjem velikog broja problema, često jednoličnih i bez zadovoljavajućeg rješenja, što otežava njihov rad
- okruženi su velikim brojem osoba kojima je potrebna stalna i intenzivna pomoć jer su trajno u velikoj nevolji
- posrijedi je i trajno emocionalno iscrpljivanje zbog stalne svijesti o velikim potrebama ranjivih pojedinaca i grupa te su potencijalno izloženi/e i verbalnim i fizičkim prijetnjama, osobito ako se rješenje problema ne nazire.

Osim toga, sličnost iskustva pomagača/ica s traumatskim iskustvima klijenata/ica može pokrenuti neke traumatske reakcije kod pomagača/ica. Uz opće poteškoće u radu s traumatiziranima, **aktivisti/kinje i volonteri/ke u organizacijama civilnog društva rade s problemima koji su u društvu često predmet negiranja i zavjere šutnje, najčešće nemaju podršku javnosti, nego je upravo smisao njihova rada ukazivanje na nepravdu i potrebu njenog ispravljanja** (Pantić, 2012: str. 289-305). Sami/e aktivisti/kinje i volonteri/ke u pravilu nisu trenirani/e za rad s traumom i nisu svjesni/e njezinih posljedica, a njihove organizacije nemaju mjere za čuvanje mentalnog zdravlja kao redovni dio svog rada. Naprotiv, motivacija i vrijednosti u koje aktivisti/kinje vjeruju upravo idu za time da se maksimalno založe u svojim nastojanjima, što može povećati rizik za ugrožavanje njihovog mentalnog zdravlja i dobrobiti. Tako, primjerice, ideja traženja pomoći u razumijevanju vlastitih reakcija na traumatski materijal kojemu su izloženi/e može čak biti smatrana slabošću! Međutim, u pomagačkom radu svi/e se mijenjamo i to može biti u pozitivnom, kao i u negativnom smislu. To su prirodne reakcije na izloženost traumatskom materijalu. O ovome se premalo govori, a pri odluci o radu s teško traumatiziranim osobito je važno znati kako trauma ima transformativni učinak na pomagače/ice.

¹² *Smatra se kako je teži oporavak od traume izazvane od ljudi (ratna trauma, tortura, genocid, progoni bazirani na religioznoj i etničkoj, političkoj osnovi) budući da je tu prisutna namjera, a nije slučajna događaj kao kod prirodnih katastrofa (Van der Kolk, 1996:142).*

TRAUMA I POSLJEDICE TRAUME

Psihološka trauma je doživljaj (osobno iskustvo, prisustvo ili suočenje) izravne ili potencijalne smrtne opasnosti, ranjavanja ili ugroženosti osobnog ili tuđeg fizičkog integriteta, a zbog čega se javio intenzivan strah, osjećaj bespomoćnosti ili užasnutosti (DSM-IV: 209). Posljedice mogu biti na fiziološkom, psihosocijalnom i obiteljskom planu. Jedna od najčešćih posljedica je PTSP, kada osoba osjeća strah, bespomoćnost, ljutnju, mržnju, poremećaje spavanja, promjene u pamćenju, pojačanu pobuđenost, poteškoće koncentracije, ponavljano doživljavanje traumatskih događaja, izbjegavanje podsjećanja na traumu, povlačenje, ali isto tako postoji i niz drugih psiholoških i psihijatrijskih posljedica (depresivnost, tjeskoba, zloupotreba supstanci i dr.). Također se mijenjaju uobičajeni načini percepcije i razumijevanja sebe i okoline te svijeta. Trauma je uvijek gubitak, ona uključuje različite ljudske i materijalne gubitke, ali i gubitak osjećaja sebe, gubitak osjećaja smisla i nade te povjerenja u druge...

PSIHOLOŠKE REAKCIJE POMAGAČA/ICA

Rad s ljudima pripada u skupinu stresnih zanimanja, a to je osobito izraženo u radu s osobama koje imaju psihološke traume (progoni, mučenje, pritvaranje, zatvaranje, gubici bliskih osoba, rizična putovanja izbjeglica, neizvjesnost ishoda i iščekivanje pravde, a najčešće uz to klijenti/ce pripadaju i ranjivim skupinama kao što su stariji, marginalizirani, žene, pripadnici manjinskih grupa, osiromašeni). **Pomaganje psihotraumatiziranim osobama izaziva snažne emocionalne reakcije.** Pri tome i sami/e pomagači/ce mogu biti žrtve traume ili možda potječu iz obitelji s takvim iskustvima. Upravo usmjerenost na druge ljude putem bliskog, osobnog kontakta i suosjećanja s ciljem pružanja pomoći u životnim poteškoćama, kao i borba za njihova prava utječu na one koji/e nastoje pomoći. Tako Lansen (1994.) navodi sljedeće moguće osjećaje i ponašanja u kontaktu profesionalca sa žrtvom: spontano nagonsko reagiranje koje dovodi do neprimjerenih postupaka, izbjegavanje postavljanja određenih pitanja, neprimjećivanje važnosti izjava žrtve traume te davanje primjedbi s negativnim prizvukom. Nedugo nakon susreta sa žrtvama mogući su sljedeći osjećaji:

- istraživaču/pomagaču može biti teško ostaviti priču po strani
- neko vrijeme neće biti sposoban/a koncentrirati se na druge stvari
- ima osjećaj privremene nemogućnosti socijalnih kontakata
- moguća je izražena potreba da podijeli priču s nekim drugim
- moguć je osjećaj zbuđenosti, umora, nesigurnosti
- moguće su noćne more i namećuća sjećanja na priču o nasilju
- moguća pojava reakcija straha.

Nadalje, kao dugotrajne posljedice pomagač/ica (aktivist/kinja, volonter/ka) je u iskušenju da postane indolentan/a (npr. ne ispunjava svoje radne obveze), ima predrasude prema određenim žrtvama (postavljajući (si) razna pitanja, stavljajući

visoku razinu odgovornosti na žrtve traume), drži osobu s ozbiljnim problemima po strani, osjeća nemoć da pomogne, ne uspijeva pomoći, ne konzultira kolege/ice (osami se), mijenja se u odnosu prema sebi i drugima. Često je i unatoč dobrim namjerama moguća pojava konflikta lojalnosti; npr. volonter/ka i ispitivana osoba ili osoba kojoj se pomaže različitih su uvjerenja, obje strane u kontaktu mogu biti žrtve, jedna od tih dviju osoba u konkretnoj situaciji "pripada" agresorskoj, a druga grupi koja je žrtva, iskustvo susreta s traumom, drugim/različitim, utječe na razvoj identiteta pomagača/ice. Često pomagači/ce propitkuju smisao i u susretu s nerješivošću ozbiljnih životnih situacija onima kojima pomažu. Najčešći nepovoljni ishodi rada s teškim traumatskim materijalom su **sagorijevanje i sekundarna traumatizacija**.

U Centru za mirovne studije u radu s izbjeglicama suočavali smo se s manje i više ozbiljnim reakcijama na rad s traumatiziranim osobama, kako kod samih stručnjaka/kinja i volontera/ki u organizaciji, tako i kod suradnika/ca angažiranih u tom polju. Primjeri sagorijevanja i sekundarne traumatizacije bili su česti, no vrlo često ih nismo prepoznavali na vrijeme i organizirali pravovremenu organizacijsku i stručnu podršku.

Sagorijevanje je reakcija organizma u kojoj čovjek gubi osjećaj za posao i ljude s kojima treba raditi, nema više osjećaja za druge i predanost potrebnu za rad s drugim osobama, što je suština njihovog posla. **Kod sagorijevanja ključan je osjećaj besmisla posla koji se radi, a ne razina opterećenosti.** Ako se proces ne prepozna na vrijeme, može završiti ozbiljno poremećenim mentalnim i tjelesnim zdravljem. Kod sagorijevanja dolazi do promjena u odnosu prema klijentu pa primjećujemo sljedeće: udaljavanje i odbojnost/gnušanje, sumnjičavost i cinizam. Promjene u radu koje se zamjećuju su veća krutost, otpor prema promjenama i manjak kreativnosti, osjećaj smanjenja radnog kapaciteta te opterećenje osjećajem nekompetentnosti i tjeskobe da će kolege otkriti "činjenicu da sam beskoristan/na".

U prevenciji sagorijevanja važno je brinuti o tome kakvi su radni resursi, uvjeti rada i organizacija posla. Procjena rizika sagorijevanja na radu s obzirom na uvjete i organizaciju rada moguća je putem sljedećih koraka (Sjolund, 2007: 306):

- istražiti obim stalnih kontakta, opterećenje poslom i brojem slučajeva
- detektirati nejasne ciljeve u poslu
- detektirati nejasne uloge i očekivanja od voditelja i društva
- procijeniti kontaminaciju zbog povezanosti sa slučajem
- ocijeniti kakve su mogućnosti osobnog razvoja
- osvijestiti kako će negativna spirala iscrpljenosti uzrokovati osjećaj gubitka smisla u poslu
- tipični psihosomatski simptomi su: glavobolja, gubitak sna, apetita, umor, probavne poteškoće, povišen tlak
- emocionalni simptomi: depresivnost, razdražljivost, tjeskoba, osjećaj krivnje, bespomoćnost

Mjere prevencije koje možemo i trebamo poduzeti:

- poznavanje znakova sagorijevanja i identifikacije uzroka
- posjet liječniku kod pojave tjelesnih problema
- spavanje i pravilna prehrana
- usvajanje vještina nošenja sa stresom (mišićna relaksacija, imaginacija, pozitivni stavovi prema sebi) razumijevanje vlastitih slabosti i snage
- pratiti depresivnost
- dobro upravljanje vremenom
- postavljanje realnih ciljeva
- pratiti nezadovoljstvo poslom (i možda promijeniti posao)
- poštovanje povjerljivosti.

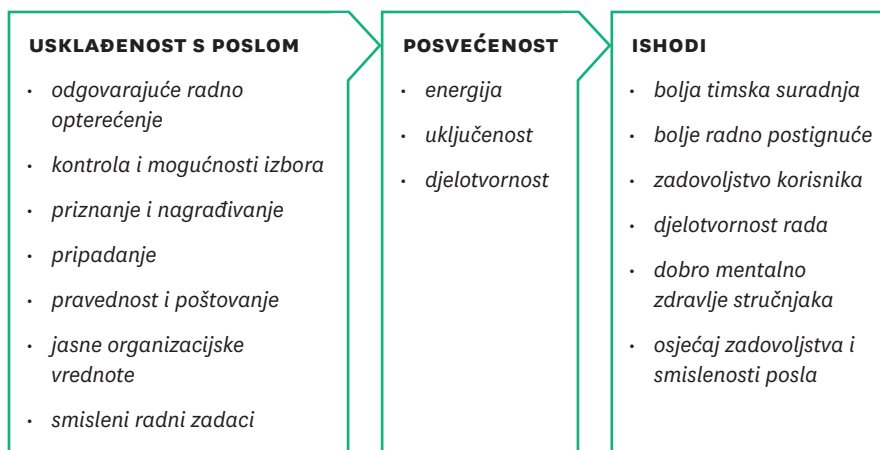
Kod uvođenja preventivnih mjera treba imati na umu način rada pojedine organizacije, organizacijske potrebe te njenu posebnu kulturu i vrijednosti.

Sekundarna traumatizacija je profesionalna poteškoća, neizbježna posljedica bliskog odnosa s traumatiziranom osobom (profesionalnog, obiteljskog). Rad s traumatiziranim utječe na identitet terapeuta/pomagača/volontera/aktivista, ostavlja kratkotrajne i/ili dugotrajne posljedice na njihov privatni život i rad, utječe na njegov/njezin svjetonazor, psihološke potrebe, stavove i sustav sjećanja. Termin se upotrebljava kako bi se ukazalo da drugi ljudi koji dolaze u bliski kontakt sa žrtvom traume mogu doživjeti znatan emocionalni poremećaj i s vremenom mogu postati i sami indirektnom žrtvom traume (Sjolund, 2007: 305). Pri tome se pojave simptomi PTSP-a ili njima slični: poteškoće spavanja, koncentracije, simptomi depresije, tendencija povlačenja, tjeskobni osjećaji, noćne more i namećuća sjećanja, utjecaj na doživljaj sebe i drugih, poljuljan ili promijenjen pogled na svijet, svakodnevni životni problemi postaju manje zanimljivi, smanjen osjećaj povezanosti s najbližima, osjećaj krivnje zbog boljih životnih okolnosti nego što su žrtvine, osjećaj srama pomagača/ice kao indirektnog/e svjedoka/inje zlostavljanja i drugi. Tako misli, osjećaji i ponašanja pomagača/ice mogu biti istovrsni s onima koji očituju traumatizirane osobe s kojima rade, izazvani iskustvima klijenta/ice ili se mogu prenositi s traumatizirane osobe na pomagača/icu, a utječu na njihov privatni i profesionalni život. Ne radi se o tome da klijenti “nešto urade” pomagaču/ici; simptomi slični primarno traumatiziranoj osobi koji se mogu pojaviti i kod pomagača/ice su ljudska **posljedica suočavanja i saznanja o realnosti traume**. Suočavanje sa zlom koje ljudi mogu učiniti jedni drugima (kao i kumulativni efekt od niza pojedinačnih slučajeva) može biti poražavajuće, preplavljujuće iskustvo za pomagača/icu koje dovodi u pitanje osjećaj kontrole nad svojim vlastitim životom. Upravo suosjećanje – otvorenost i empatija koja je nužna u radu s traumatiziranim, nesretnim, obespravljenim ljudima kako bi im se pomoglo (zadobilo povjerenje, pružila podrška, pomoglo u ostvarivanju prava i dr.) – mijenja pomagača/icu i istovremeno ga/ju čini ranjivim/om. Zbog svega iznesenog, smatra

se da je sekundarna traumatizacija neizbježan odgovor na masivnu izloženost traumatskom materijalu. U psihoterapiji proces liječenja primarne i sekundarne žrtve je isprepleten i u mnogim vidovima paralelan proces: pomagač/ica predstavlja resurs za primarno traumatiziranu osobu te oporavak primarno traumatizirane osobe istovremeno pozitivno utječe na sekundarno traumatiziranog/u pomagača/icu. Pojavu sekundarne traumatizacije u radu treba nastojati prevenirati organizacijom rada, brigom o suradnicima/ama i njegovanjem atmosfere povjerenja. Ako/kada se ona pojavi, vjerujemo kako se simptomi mogu ublažiti osjećajem da se nešto čini za ugrožene skupine, pomacima u rješavanju njihovih problema (pa čak i malim i sporim), kao i mjerama profesionalne podrške.

BRIGA O MENTALNOM ZDRAVLJU AKTIVISTA I VOLONTERA

U prevenciji problema mentalnog zdravlja, odnosno uspostavljajući brigu o mentalnom zdravlju i dobrobiti pomagača/ice, prije svega je važna **dobra organizacija rada i dobra organizacijska klima, kontrola nad radnim zadacima i pristup informacijama, timski rad, podrška među suradnicima/cama, kao i osjećaj podrške od odgovornih osoba.**

Prilog A. Medijacijska uloga posvećenosti poslu (prilagođeno prema Maslach, 2011.)

Maslach (2011.) navodi da djelotvoran pristup prevenciji sagorijevanja uključuje tri aspekta: razvijanje posvećenosti poslu (building engagement), redovite organizacijske procjene i rano prepoznavanje znakova sagorijevanja. Kao što pokazuje Prilog A, pretpostavke za razvoj posvećenosti poslu podrazumijevaju uspostavu ravnoteže između stručnjaka/kinje i radnog okruženja putem razumnog radnog opterećenja i smislenih radnih zadataka za koje je stručnjak/kinja kompetentan/a, mogućnost izbora u obnašanju posla i kontrolu radnog procesa, priznanje i nagrađivanje postignuća, podržavajuću radnu klimu i zajedništvo, pravednost i poštovanje djelatnika te jasne organizacijske vrednote. Posvećenost poslu predstavlja pozitivnu suprotnost

sagorijevanju i očituje se u energiji nasuprot iscrpljenosti, uključenosti nasuprot cinizmu, djelotvornosti nasuprot nedjelotvornosti te je medijator niza dobrih ishoda kako za stručnjaka/kinju, tako i za klijente/ice i radno okruženje (M. Ajduković: 467).

Osim toga, preporučuju se: **psihoedukacija** (o posljedicama traume i mjerama prevencije), **tehnike relaksacije**, tzv. **debriefing** (svrha je redukcija moguće psihološke štete putem informiranja i omogućavanja da osobe iz tima govore o doživljenom stresnom/traumatskom iskustvu (Van der Kolk, 1996: 425-475), **supervizija** (stručno vođena supervizija rada kao vid podrške i prevencije (Ajduković, Cajvert, 2001: 15) te **pomoć stručnjaka/kinje** za mentalno zdravlje (kada je to potrebno). Kao što postoji potencijal za razvoj psiholoških i tjelesnih poteškoća kao odgovor na traumu, ljudi također imaju svoj **potencijal da se dobro nose s teškim iskustvima, tzv. "otpornost"**. To ne znači da oni ne osjećaju nelagodu, poteškoće ili patnju u susretu s traumom i nepravdom (Pantić, 2009). Dobro educiran/a i podržavan/a pomagač/ica bit će dovoljno osjetljiv/a za ranjive pojedince i skupine s kojima radi, sposoban/a ostvariti povjerenje, znat će brinuti o tome da ih ne povrijedi, kao i kako brinuti o svom mentalnom zdravlju. Briga o mentalnom zdravlju aktivista/kinje **nužnost je i etička obaveza i prema korisnicima/ama**. Potrebno je da ona postane standard u radu, a ne sporadična aktivnost.

LITERATURA:

- Ajduković, M., Cajvert, Lj. (2001). *Supervizija u psihosocijalnom radu*.
- Božičević, V., Brlas, S., Gulin, M. (2012). *Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja*.
- Dijagnostički kriteriji iz DSM-IV (1999). Naklada "Slap", Jastrebarsko
- Lansen, J. (1994). *IRCT Copenhagen: Predavanje na edukaciji o torturi*
- Pantić, Z. (2009). *Istraživanje otpornosti – izlaganje na konferenciji ESTSS, Dubrovnik*
- Pantić, Z. (2012). *Psihosocijalne intervencije prema civilnim žrtvama rata i njihovim obiteljima u Brlas, S. i dr. Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja – Priručnik za psihološku djelatnost u zaštiti i promicanju mentalnog zdravlja. Zavod za javno zdravstvo Sveti Rok*.
- Pantić, Z. (2011). *RCT Zagreb, izlaganje na konferenciji: Approaching and empowering torture victims/witnesses on war crime trials: experiences and challenges, 19. - 20. 2011., Brussels, IRCT European alliance meeting*
- Sjolund, B. H. (2007). *RCT Field Manual on Rehabilitation. RCT Copenhagen*
- Van der Kolk, A. (1996). *Traumatic Stress: The Effects of Overwhelming Experience on Mind, Body, and Society. New York: Guilford Press*.

NAJČEŠĆA PITANJA KOJA VOLONTERKE/I POSTAVLJAJU O SUSTAVU AZILA

Ovo su neka od pitanja s kojima ćete se susretati u radu s izbjeglicama. Postavljat će vam ih izbjeglice, ali i osobe koje su nedovoljno upoznate s time što radite – vaši prijatelji, susjedi, roditelji. U radu s izbjeglicama često ćete tražiti odgovore, ali i postavljati si mnoga pitanja. To je proces u kojem se kontinuirano uči te se učenje odvija u više smjerova, a to je svakako proces u kojem se može naučiti i mnogo stvari o sebi.

1. ZAŠTO NEKE OSOBE TRAŽE MEĐUNARODNU ZAŠTITU DRUGIH DRŽAVA?

Kada država ne može ili ne želi pružiti zaštitu osobi koja je državljanin/ka te zemlje, onda ta osoba traži zaštitu od neke druge države. Kako se stranca ili strankinju ne bi vratilo u zemlju u kojoj bi njegov ili njen život ili sloboda bio ugrožen zbog njegove ili njene rase, vjerske, nacionalne pripadnosti ili pripadnosti određenoj društvenoj skupini, političkog mišljenja te ako bi u toj zemlji mogao/la biti izložen/a mučenju, nečovječnom ponašanju, ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju, dodjeljuje mu/joj se međunarodna zaštita. U Hrvatskoj se terminologiji ta zaštita naziva azil ili supsidijarna zaštita.

2. KOJA JE RAZLIKA IZMEĐU TRAŽITELJA/ICE AZILA, AZILANTA/CE I STRANCA/KINJE POD SUPSIDIJARNOM ZAŠTITOM?

Tražitelj/ica azila je osoba koja je podnijela zahtjev za azil. Zahtjev za azil podnosi se Ministarstvu unutarnjih poslova, koje odlučuje hoće li se nekoj osobi azil odobriti ili ne. Odluku o tome donose pravnici/ke zaposleni u MUP-u čiji je službeni naziv “donositelj odluke”. Sve dok se ne donese odluka o zahtjevu za azil, osoba ima status tražitelja/ice azila.

Azilant/ica je osoba koja se zbog osnovanog straha od proganjanja zbog rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja ne može ili zbog tog straha ne želi staviti pod zaštitu svoje zemlje. Osoba kojoj je dodijeljen status azila stječe opseg prava sličan pravima koja uživaju hrvatski državljani. Jedino pravo koje nemaju jest pravo da biraju i budu birani te im se dodjeljuje izbjeglička putovnica u skladu s Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. godine.

Supsidijarna zaštita se ispituje po službenoj dužnosti za svaku osobu koja nije ispunila uvjete za azil. Osoba kojoj je dodijeljena supsidijarna zaštita nema pravo na izbjegličku putovnicu ni pravo na spajanje obitelji.

3. ŠTO JE OSNOVAN STRAH OD PROGANJANJA?

Za utvrđivanje statusa izbjeglice važnija je ocjena iskaza podnositelja/ice zahtjeva nego li procjena situacije u zemlji njegova/njena podrijetla. **Elementu straha** – stanju duha i subjektivnom uvjetu – **dodana je kvalifikacija “osnovan”**. To podrazumijeva da nije samo stanje duha određene osobe odlučujuće za utvrđivanje statusa izbjeglice već ono mora biti u skladu s objektivnim okolnostima. Pojam “osnovani strah” zbog toga sadrži i subjektivan i objektivan element pa se pri utvrđivanju postojanja osnovanog straha oba elementa moraju uzeti u obzir. Postoje mnogi razlozi koji su prisilni i razumljivi, ali je samo jedan od njih izdvojen i označava izbjeglicu. Izraz “zbog osnovanog straha od proganjanja” – zbog navedenih razloga – ukazuje na određeni motiv i istovremeno čini sve ostale razloge bijega nevažnim za definiciju. On isključuje osobe koje su žrtve gladi ili prirodnih nepogoda, osim u slučaju ako one zbog nekog od ovih razloga također osnovano strahuju od proganjanja. Međutim, ni ovi drugi motivi ne mogu biti potpuno isključeni iz postupka utvrđivanja statusa izbjeglice jer se za pravilno razumijevanje slučaja podnositelja zahtjeva moraju uzeti u obzir sve okolnosti.¹³

4. MOŽE LI SE STATUS AZILA IZGUBITI?

Statusi azila i supsidijarne zaštite mogu se **poništiti** i prestati. Međunarodna zaštita neće se dodijeliti, te će se poništiti ako je već dodijeljena osobama za koje se ozbiljno sumnja da su počinile, poticale ili na drugi način sudjelovale u izvršenju zločina protiv mira, ratnog zločina, zločina protiv čovječnosti, određenih zločina prije dolaska u RH ili u izvršenju djela koja su u suprotnosti s ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda, te ako predstavljaju opasnost za pravni poredak i nacionalnu sigurnost RH.

Također, status se može poništiti kad je stečen na temelju pogrešno predstavljenih ili izostavljenih činjenica, lažnim prikazivanjem bitnih činjenica i okolnosti, korištenjem krivotvorenih isprava i drugih dokumenata.

Status međunarodne zaštite u principu **prestaje** kada prestanu okolnosti zbog kojih je određena osoba dobila međunarodnu zaštitu, kad se ta osoba sama stavi pod zaštitom države iz koje je pobjegla ili na drugi način ostvari zaštitu, primjerice stjecanjem državljanstva zemlje čiju zaštitu može uživati. Svakako, status se može poništiti ili prestati nakon što nadležno tijelo obavijesti osobu o razlozima te mu/joj omogućiti da se izjasni.

¹³ Barberić, J., Vergaš, M. Azil – temeljni propisi UNHCR-a u postupku azila, str. 28.

5. REKLI SU MI DA SUPSIDIJARNA ZAŠTITA TRAJE TRI GODINE, A AZIL PET GODINA – JE LI TO TOČNO?

Ne, nego se strancu ili strankinji pod supsidijarnom zaštitom izdaje dozvola boravka na vrijeme od tri godine, dok se azilantu izdaje dozvola boravka koja vrijedi pet godina. Kao što je navedeno u prethodnom pitanju, status azila i status supsidijarne zaštite mogu trajati sve dok se odluka o statusu ne ponište ili prestane. Sve dok vrijede okolnosti pod kojima je osoba dobila određeni status, taj status vrijedi i na osnovu toga može produžavati dozvolu za boravak.

6. KOJA JE RAZLIKA IZMEĐU STATUSA AZILA I SUPSIDIJARNE ZAŠTITE?

Prvenstveno, razlika između azila i supsidijarne zaštite je u razlozima zbog kojih se dodjeljuje. Kad je jednom utvrđeno da je nekome potrebna međunarodna zaštita, onda se ta zaštita treba i ostvariti. Od te premise proizlazi i trend u izjednačavanju statusa azila i supsidijarne zaštite, odnosno prava koja su povezana uz te statuse u Hrvatskoj, ali i na razini EU. Ipak, ono po čemu se još uvijek razlikuju azil i supsidijarna zaštita jest i to da supsidijarna zaštita nije predviđena Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. godine niti se ona primjenjuje na osobama pod supsidijarnom zaštitom. Tako se azilantima/cama se izdaje tzv. Nansenova putovnica, propisana aneksom Konvencije iz 1951., dok stranci/kinje pod supsidijarnom zaštitom imaju pravo na putnu ispravu za strance po Zakonu o strancima.

7. ŠTO JE TO PRVI STUPANJ TRAŽENJA AZILA, A ŠTO DRUGI STUPANJ?

Utvrđivanje okolnosti koje nekoga čine izbjeglicom zadaća je dvaju državnih tijela u Republici Hrvatskoj:

- u prvom stupnju traženja azila – Ministarstvo unutarnjih poslova, odnosno pravnici/e zaposleni/e u Ministarstvu na poziciji donositelja/ica odluke u slučajevima traženja azila
- u drugom stupnju traženja azila – Upravni sud, odnosno suci/sutkinje zaposleni/e na Upravnom sudu. U Republici Hrvatskoj postoje četiri Upravna suda: u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu.

Prvi i drugi stupanj traženja azila dva su različita postupka koja nisu međusobno povezana niti se nastavljaju jedan na drugi. Procedura je sljedeća: ako Ministarstvo unutarnjih poslova donese negativnu odluku u postupku traženja azila, odnosno odbije zahtjev za azil, tada tražitelj/ica ima mogućnost žalbe na tu odluku pri Upravnom sudu. Pred Upravnim sudom, tražitelj/ica azila i predstavnik/ca MUP-a (donositelj/ica odluke) su suprotstavljene stranke. U drugom stupnju traženja azila, tražitelj/ica azila ima pravo na besplatnu pravnu pomoć koju pružaju odvjetnici/e s liste za besplatnu pravnu pomoć.

8. KOLIKO SE PUTA MOŽE TRAŽITI AZIL?

Ne postoji ograničenje traženja azila, što znači da osoba može azil zatražiti beskonačno mnogo puta, no prilikom podnošenja zahtjeva za azil pri MUP-u nužno je imati nove dokaze u slučaju. Takve situacije su se događale u Hrvatskoj te postoje pojedinci/ke kojima je azila odobren u trećem pokušaju traženja azila. Međutim, treba napomenuti kako Europska unija Dublinskom uredbom regulira pravilo “dijeljenja tereta” između država članica EU. To znači da osoba koja je zatražila azil u jednoj zemlji Europske unije više ne može tražiti azil u nijednoj drugoj zemlji članici EU. Sustav koji regulira ovo pravilo zove se Eurodac – sustav za uzimanje otisaka prstiju tražitelja/ice azila koji je dostupan svim državama članicama Europske unije. Kada se utvrdi da je osoba npr. ranije zatražila azil u Hrvatskoj, a potom je Hrvatsku napustila i azil ponovno zatražila u Njemačkoj, vlasti Njemačke imaju pravo osobu vratiti u Hrvatsku.

9. KOJA PRAVA IMAJU TRAŽITELJI/CE AZILA?

Tražitelji/ce azila imaju pravo na boravak i slobodu kretanja u Republici Hrvatskoj te osiguranje odgovarajućih materijalnih uvjeta za život i smještaj. Za vrijeme postupka, tražitelj/ca azila može boraviti u Prihvatilištu za tražitelje azila ili na bilo kojoj adresi u Republici Hrvatskoj na svoj trošak, uz odobrenje Ministarstva unutarnjih poslova. Tražitelji/ce azila imaju pravo na hitnu medicinske pomoć koja obuhvaća pružanje dijagnostičkih i terapijskih postupaka koji su nužni u otklanjanju neposredne opasnosti po život i zdravlje. Maloljetni/e tražitelji/ce azila imaju pravo na školovanje pod istim uvjetima kao i hrvatski državljani. U drugostupanjskom postupku tražitelji/ce azila imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć pri sastavljanju tužbe i zastupanje pred Upravnim sudom. Također, tražitelji/ce azila imaju pravo na novčanu pomoć, pravo da primaju humanitarnu pomoć te slobodu vjeroispovijesti i vjerskog odgoja djece. Nakon godinu dana od dana podnošenja zahtjeva, tražitelji/ce azila imaju pravo na rad bez dozvole za boravak i rad.

10. KAKO SE TRAŽI AZIL?

Iskazivanje namjere za traženje azila može se izraziti na graničnom prijelazu prilikom obavljanja granične kontrole, a ako se osoba već nalazi na na teritoriju Republike Hrvatske, tada namjeru može iskazati u policijskoj postaji ili Prihvatilištu za tražitelje azila. U praksi, to znači da treba potražiti policijskog/u djelatnika/cu i reći mu/joj “ja bih zatražio/la azil” ili napisati na komad papira. Nakon iskazivanja namjere, potrebno je podnijeti zahtjev za azil, a to se odvija u Prihvatilištu za tražitelje azila u Zagrebu, ispred donositelja/ice odluke. Nakon toga slijede intervjui u kojima donositelji/ce odluke detaljno ispituju osobu o razlozima traženja azila uz pomoć prevoditelja/ice.

11. ZAŠTO SE NEKE LJUDE PRITVARA U DETENCIJSKE CENTRE?

Fraze poput prihvat ili smještaj migranata u centre za strance, drugi su izrazi za prisilno zatvaranje migranata. Ovi i slični izrazi koriste se u različitim dijelovima Europe, a njihova svrha je prikriti stvarnost pritvora za strance. Reći da je netko “zadržan tijekom procesa utvrđivanja njegovog identiteta” zvuči manje okrutno nego reći da je zatvoren samo zato što mu/joj nije uspostavljen identitet, ali zatvor je ono na što se boravak u prihvatnom centru svodi.

Diljem Europe otprilike 600.000 migranata je smješteno – odnosno zatvoreno – u prihvatne centre svake godine zbog toga što nemaju određene dokumente. Zatvoreni su u sobe i ne mogu napustiti prihvatni centar, često imaju vrlo ograničen pristup dvorišnim prostorima centara i vrlo ograničenu komunikaciju s vanjskim svijetom (bez mobitela i interneta, te uz vrlo ograničene posjete). Duljina pritvora varira između nekoliko mjeseci i neograničenog vremenskog perioda.

PRAVNI TEMELJ PRITVORA

Pritvor migranata reguliraju dva zakona:

- Zakon o strancima
- Zakon o azilu

Maksimalno regularno trajanje pritvora može biti 18 mjeseci.

Prema članku 124. Zakona o strancima “... strancu se može ograničiti sloboda kretanja smještajem u Prihvatni centar za strance (...) radi osiguranja njegove nazočnosti u postupku donošenja rješenja o protjerivanju, ako stranac predstavlja opasnost za nacionalnu sigurnost ili je osuđen zbog kaznenog djela koje se progoni po službenoj dužnosti” na period do 3 mjeseca. Članak 125. omogućuje produljenje tog razdoblja na 6 mjeseci ukoliko je institucijama potrebno dodatno vrijeme za organizaciju deportacije. Konačno, u skladu s člankom 126. produljenje pritvora se može odobriti za još 12 mjeseci u slučaju da je stranac odbio dati svoje osobne podatke, dao lažne osobne podatke ili na drugi način pokušao zaustaviti ili odgoditi deportaciju ili ako se opravdano očekuje dostava dokumenata potrebnih za organiziranje deportacije.

Osim toga, u skladu s člankom 74. Zakona o azilu migrant može biti pritvoren kao tražitelj azila i to u periodu do 6 mjeseci ukoliko je migrant pokušao napustiti Hrvatsku prije kraja svog postupka azila, u svrhu sprječavanja dovođenja u opasnost života i imovine drugih osoba, ukoliko se procijeni da je stranac prijetnja nacionalnoj sigurnosti, ukoliko je azil zatražen tijekom postupka prisilnog udaljenja u cilju izbjegavanja deportacije ili ukoliko je privremeno nemoguće uzeti njegove otiske prstiju zbog njihovog namjernog oštećenja.

PRITVOR U PRAKSI: JEŽEVO

Već je dugo jedini prihvatni centar za strance u Hrvatskoj smješten u Ježevu, udaljen oko 30 min. vožnje od Zagreba. Prihvatni centar u Ježevu ima kapacitet od nešto više od 100 mjesta. Postoje planovi za izgradnju još dva nova prihvatna centra u 2015. godini, jednog u Tovarniku (blizu granice sa Srbijom) i drugog u Trilju (u blizini granice s Bosnom te blizu mora).

Život u Ježevu je život u zatvoru. Migranti spavaju u grupnim sobama i imaju pristup zajedničkim prostorijama tijekom dana. Nekoliko sati dnevno imaju pravo provesti na otvorenom dvorišnom igralištu, ali nemaju pravo napustiti centar.

Novac i osobne stvari poput mobitela, elektroničkih uređaja i vrijednih predmeta oduzeti su osobama za vrijeme zatočeništva u Ježevu te im se vraćaju se po odlasku iz centra. Osobama koje po dolasku posjeduju novac dozvoljeno je iskoristiti samo 300 kn (oko 40 eura) tjedno, a s tim novcem smiju kupiti grickalice ili telefonske kartice u maloj trgovini unutar prihvatnog centra. Osim toga, osobi koja posjeduje novac pri dolasku Centar naplaćuje svaki dan njenog boravka u pritvoru 200 kn (oko 26 eura) te naplaćuje troškove njene deportacije.

Pritvorenicima je krajnje ograničen kontakt s vanjskim svijetom. Pri dolasku u prihvatni centar osoba ima pravo na jedan besplatan poziv s veleposlanstvom ili konzularnim predstavništvom zemlje porijekla. Osim toga imaju pravo na još jedan besplatan poziv u trajanju od najviše 3 minute. Za vrijeme dok su im mobiteli zaplijenjeni omogućeno im je na vlastiti trošak koristiti telefonsku govornicu u centru. Pritvorenici imaju pravo na posjet u trajanju od maksimalno sat vremena, u posebno određenoj sobi za posjete, ukoliko je posjet najavljen dan ranije.

Migranti su obično zadržavani u Ježevu u slučajevima kada nisu zatražili azil pa se smatraju "ilegalnima". Međutim, čak su i azilanti koji zatraže azil za vrijeme deportacije ili tijekom boravka u Ježevu često u pritvoru zbog sumnje da su zatražili azil kako bi izbjegli deportaciju.

Pitanje legitimnosti i potrebe za praksom pritvaranja rijetko se poteže u javnosti. Migrant u Hrvatskoj može biti u pritvoru i do 18 mjeseci, a da nije počinio nikakvo krivično djelo. Uz to, pritvor nije rijetka iznimka – velik dio svih migranata stekne iskustvo pritvora u nekom trenutku svog boravka u Hrvatskoj. Trebamo se zapitati: je li prisilno zatvaranje osoba, lišavanje njegove slobode i uskraćivanje mogućnosti većine komunikacije s vanjskim svijetom opravdana mjera za poduzimanje protiv nekoga tko nema ispravne dokumente? Jesu li migranti u Hrvatskoj doista prijetnja ikome?

Stigma pritvora često je internalizirana kod migranata: iako većina osjeća da nije njihova krivnja što su zatvoreni, ipak je prisutno vjerovanje da su ljudi koji su boravili u zatvoru kriminalci i da se toga trebaju sramiti. Iz tog razloga je vrlo važno u javnosti govoriti protiv prakse pritvaranja migranata i isticati njenu nepravdu i

neopravdanost. Iako je u cijelosti zakonita – praksa pritvora migranata je također u potpunosti nelegitimna.

Postoji nekoliko inicijativa diljem Europe i svijeta koji se bore protiv pritvora migranata. Skupina No One Is Illegal (Nitko nije ilegalan) objavila je No One Is Illegal Manifest. Cilj ove grupe je razvijati i širiti diskurse kritične prema dominantnim diskursima koji proizvode i opravdavaju represivne stavove prema migrantima, uključujući diskurse kritične prema praksama pritvora.

